

SZÍNEK ÉS ÉVEK.

REGÉNY. IRTA KAFFKA MARGIT.

(Folytatás.)

— Ó, az Isten... az Isten verje meg a gaz lelket! Nekem hánytorgatja azt a falat keserves kenyeret? Idegen helyen fizetést, megbecsülést adnának, ha annyit dolgoznám, mint itt...

— Nekem dolgozik? Átkozott minden lépése! Láttuk, mire ment «idegen helyen»... azért fanyalodott rám, azért nyergelt meg, gonosz boszorkány! Arra kellett! Miért nem megy innét, ha ennyire megvet; a Pórtelky ösők megfordulnak a sirjukban, hogy egy ilyen egyszerű, szegény czivis kegyelemkenyerére szorul a drágalátos unokájuk. Láttuk, egy harapást se tudott megkérni magának. A ki elődsi, legalább búzza meg magát.

— Pfuj! Nem szégyelli magát, mondja?... Nem égi a szeme! Az ártatlan gyerekei előtt! Hát hova vigyem őket? Itt hagyhatnám... egy ilyen állatemberrel, mint maga... Hogy majd azok neveljék, a kikől most jön... undok!

— Még úgy is jobb kézben lesznek, mint a magáiban; a szerencsétlenek! Ki tudja, melyiknek ki volt az apja? A világ... az egész világ!

— Elhallgasson most már... most már, — rikácsoltam elfulladva, felgrottam és felé indultam begörbült ujjakkal. — Maga... maga igen... ha megkapott volna!... Azt akarja, persze... úgy, ingyen... az kellett volna; más nincs ilyen... ilyen gaz!...

Eszevesztett dübömben felé rohtam; egy székelt kapott fel, hogy ellenem tartsa, vagy sütni akart... elvesztette az egyensúlyt és elzuhant félig a szőnyegen.

— Apa... apácskám jöjjön... beviszem szépen... jó kis meleg ágyba, csak jöjjön!...

A kis Marcsi állt mellette, fáva kis fehér ingében; koránérte, komoly, anyás kis arcával föléhajolva, kinnal húzgálva ki alóla bémult kezét, a hogy rásett. A két kicsi ott sirt, reszketett már fenn kuporogva az én ágyamon... Feltápaszkodott félig, csókolta a gyereket és becsezté a részeket siró érzékenységgel, kézen vezette, a míg betámolgott drága kis tündérének mondta, mikor apró, ügyes kezével vetkőzni segített neki. Aztán, hogy csend lett, fáva és szepegre hozzám bújt az is.

— Drága anyucim! Csak tudnál úgy tenni, hogy ne szóljal! Mintha aludnál, úgy tedd magad; ugyi Klári, nagymama is azt mondta. Akkor lefeküdné szegény magától...

Milyen csodálatosan okosak, jók, tisztaszívűek tudtak maradni ezek a szegény kis jószágok ebben a szörnyű életben! Ki tanította őket arra a különös, egyszerű gyermekbölcsészetre, hogy ilyen órákban valahogyan betegeknek lássanak mind a kettőnk és elszigeteljük az ilyen jeleneteket a rendes életfolyástól, mint valami vissza-visszatérő rossz álmot. És hogy egyformán szeressenek bennünket!... Az apjuk sokszor hetik meg törődött velük, mintha nem is lennének; egy jó félórán aztán magával vitte, parádézott velük, felesleges holmit, játékokat összeválogatott nekik. Hazahozták; és másnap visszacserezték a boltosnál kőtenyékért, harisnyáért... Én néha egy-egy idegrohamban hirtelen büntettem, néha elvertem őket kicsi ökért; elemi csapásnak vettem ezt is, kisiklottak, ha teheték, vagy megnyugodtak benne; de érezték, hogy minden esépp véremmel ragaszkodom hozzájuk, hogy görcsös és állandó akaraterővel dolgozom értük és az egyetlen vagyok, a ki gondjukat viseli, a kire mindig számíthatnak. És az ilyen éjszakák másnapján és maguk közt vagy az iskolában, egészséges, vidám, lármás, igazi gyerekek voltak, a kik egyszerűen napirendre tértek fölöttünk. Igen, az apjuk könnyelműségéből is került beléjük egy adag; de nagyon szerencsés keverék volt ez bennük így. Egészségesek, okosak, életrevalók voltak bizony. Ők sikerültek a mi együttlétünkben! Istenem... hát erre kellettünk mi ketten a természetnek, az életnek vagy minek... ezeket cselezta velünk a sors, ő értük kellett összenyomordnunk egymással!

Nagyon megzúzdunk! Ő is bizony, szegény! Most már, sok belémondás után, át tudom érezni az ő igazát is. Valami kényszerhelyzetben, akaratlan kelepcezésben érezte mindig magát; látta, hogy bogozódnak körölte az élet súlyos láncszemei és ősszebb-összebb húzódik rajta a gúzs; jöthetetlen volt ellene, de bűnbakot keresett és itt voltam én. Igen... hisz ő agglegénykorában csakugyan jól, könnyen, szépen élt az adósságai ellenére is; és ilyen csunya, durva nyersségek, közönségségek is, hiszem, csak a házassága idején merültek felszínre, a természete elfeledett rejtekeiből. Úgy érezte, hogy én tettem rosszá; eldurvítottam, megkötöttem az életét, szívom a vérét, kellett munkája veritékét. Hisz igen, a szegénység volt a főbaj, bizony!

Egyre nehezültek a viszonyok. Minden drágult. A gyerekekre, hogy nőttek, egyre több kellett. Néhány új ügyvéd került a városba; frissek, doktorok, stréberék; pedig ez a pálya se outotta már olyan könnyen a pénzt, mint hajdanában. A lép-osztály pörök lassan elintéződtek, a lecsapolás dolga már közel volt a befejezéshez: most már Scherer Imre, a fiatalabb gróf kedvelje kezén volt az egész és az (meg kell adni) ügyesen, ravaszdn és gyorsan vitte; a színyszermentiek előnyöket kaptak, legtöbb zavar elismult szépen; csak a károsult parasztok maradtak jöthetetlen; de azok nem kerestették már ügyvéddel a két-háromszáz forintnyi elsőkkat jussukat; inkább kimentek Amerikába, mind többen; itt hagytak csapatpapot. Hát így, az ügyvédek sorsa nehezült; Dénes néha hónapokig se csinált kis tyúk-pöröknél egyebet, vagy ha István nagybátyám, a közjegyző, juttatott neki itt-ott valami formaiasszerű szereplést, a mi hozott pár forintot. De nekünk itthon néha nem volt miből élni és féltük a fűszerest, bentest, a hol tartoztunk; s a nyeltes szolgáló szemembe vágta, ha össze-szidtam: fizessük meg inkább a bérét. Ha aztán akadt valahonnan egy kis bővebbem e esztő ügy és nesztét vettem; siettem elcsalni Dénesétől, — kizsarolni, ellopkodni, a gyerekekkel elkunyoráltatni, — a mennyit csak lehetett: ruhára, cipőre, és szobapadló-lakkra, olcsó és zagyva, de mutatós, festői szobadíszekre (Isten bocsá!), virágra, színes paraszthimzésre; mert végsőkéig ragaszkodtam (mindmáig napig) ehhez a szegény, könnyelmű, kedves kis életszepséghez; tiszta, jószágú, jóleső szobákhoz, szép fehérén és pedánsul terített asztalhoz az ezüstfényesre csiszolt alpaka-villákkal és makulátlanra törölt poharakkal. És hiába, Dénes is ez kötötte meg valamennyire az itthonához, ez a jóleső rend, a mit akaratlanul megszokott mellettem, a friss ágyhuzatok, a formás találás, a rendben tartott pipatörőm, a naponta friss homokkál öntött, papircizírás kőpölcse. ... és a jó konyha, a keservesen is kikerített, kiverkedett bőséges és kitűnő kosztom. Tudtam ezt és nem sajnáltam nagyon elszedni, elkölteni a pénzt, ha volt. «Ő ugyanis rosszabb helyre tenné!» Ki gondolhatott volna nálunk takarékoságra, félretörsre. Örültünk, ha nem jött végrehajtó, nem fizettünk még perköltséget is, mikor (mindig a végső perczben) a föld alól is kerített mégis pénz és megint volt egy heti nyugalom, szelcsend. Nem tudtam, mennyit keres, hol és mennyi adóssága van, mennyi pénz titkol el tőlem, hogy elmulassa... hogy lehettem volna szolidáris vele ilyenekben.

Csak úgy, szinte magától adódott, hogy egyszer mégis jártam, kértem, korteskedtem helyette. Akkor már nagyon nyomorultul ment minden és azt hittem, valahogyan egy-kettőre vége lesz, valahogy megoldódik; így nem maradt, nem húzhatjuk egy életen át. Valami ilyen ideiglenes érzés volt az egész hosszú, hosszú házaseletemben Dénessel. Az emberek akkor már inkább az én pártomon voltak; szántak a sok szenvedésemért, a kegyetlen küzdődésért; dicsérték, hogy lám mégis hogy ki tudom teremteni a nagy, szívós akara-ommal a gyerekek rendes nevelését, ruháját, házi-csint, mindent. Úgy látszik, a világ elégnék találta már a vezeklésemet. És másoknak, ide-

genekek jutott eszébe a gondolat; tisztujtás jön, üresedett az alügyesség, be kellene hozni ezt a szerencsétlen embert! Hogy legalább valami kis biztossá legyen. És a vidéki barátai, a kiknek tíz esztendeje segit már pusztulni szépen, dárídósan; a kiket sokszor megrikatott hegedűvel csonka, balos kezében, a kik egy ideje már szánva és feszélyezve ülték le kártyázni vele és féltek elnyerni az utolsó forintját; most mégis kitétek magukat érte. A választása szép, meghatott, egyhangú felkiáltás volt: olyan, mint egy temetési tisztességadás. Szegény, szegény! Mindenkihez szeretetreméltó, kedves, könnyed tudott ő maradni a nyomorúsága, lehanyatlása idején is; csak a családjának volt rossz, csak azt vitte a sílyedésbe. Nem volt arra teremve.

Vittem anyámhoz a hirt. Hát megyei-asszony lettem mégis csak, szegény fejem! Az élet szatirája!... Egy másik választás járt az eszembe, régi álmok, remények... hát nem mindegy volna az is már. Szinte idegen volt már nekem a város, olyan rég nem jártam kinn a házból... A tűz után újjáépült utcák, boltok; a régi épenmaradt házak sora a vén, görcsös akácokkal, itt lám, a hol utolszor laktunk az első uralommal. Hogy felnőttek azok a fák; ő ültette még a fáskamara elé. Lassan mentem a rácsoskapu előtt. Ott a Várkert alja; a vasrács mögött a régi, hatalmas fák sűrűje, az erdei csend, az egyforma, változatlan, előkelő és zárkózott nyugalom, a mit nem érint az élet! Mennyi történt énvelem, hogy megváltoztam azóta, hogy réges régen itt járkáltam; Dénes karján, illuziókba szándékolva, nagy szerelembe ringatva magam. S a Czifrasor kis-kertjei a színes üveggyökökkel mind a régiéi, a Czédulaház, a Vizitorony, és arra a gyepes árokszálon túl a temető, a hol szegény Vodiciska sirja meghorpadt már és bókolt a márvány sirkereszt aranyos betűivel: «Emléklül vigasztalan édesapja!»

Mennyi minden, a mi nem változott, a mihez közöm volt valaha, a mit más szemmel néztem hajdan. Ej, mindegy már, úgyis elmúlt volna! Most már csak felnevelni Marcát, Zsuzsit, Klárit, hogy ők ne folytassák a süllyedést, hogy talpraálljon, helyet-harcoljon magának az ivadékom legalább e világban.

— Most meg van engedve, hogy gimnáziumba menjenek lányok is. Azt akarom velük, nem bánom, ha addig élek is! Menjének doktornak, tanárnak, legyen olyan dolguk, mint a férfiaknak.

Telekdy Péter sárgult összeaszott arca fanyar mosolyával nézett rám a betegágyból.

— Bolondéria az! Tudatlanok mániája, minden alap nélkül való. Mindig inferioris marad az asszonyi állat, nem is lehet másképen. Hisz az életideje kétharmadrészt elfoglalják a fajfenntartással járó öntudatlan állati gondok, költötségek, s az értelem ösztönök igazítják. Ha ezek alól felszabadítja magát, iránytalan, korecs, helyét nem lelő figura lesz, ideitlen és boldogtalan. Az asszony vak eszköze a természet céljainak, öntudatra nem jutott, félig még gyökérző, növényéletű lény, kinek minden érteke az akaratlan báj és szépség; mely olyan miut a virágoké, s a magvak hallgatag, igénytelen, váró termékenységese. Mind a bölcseszek, Platon, Spinoza, Kant, Schopenhauer, Nietzsche megegyeznek ebben. Csak a mai beteges mivélődés játszik erőlködve azzal, hogy komolyan számbavegye a nőt.

Így beszélt most és nyilván eszébe sem jutott, milyen más volt a hitvallása ebben valamikor. Szegény fantaszta! Könyvekkel körülbástyázva, sárgán puffadt, beteg arcával, gennyese, csúnya sebeivel így feküdt már két esztendeje. A baját egészségszmániája közben szerezte; akkoriban kneipolt, tornázott, vérjavító gazok theátit és frissen kifejt nyerstejet ivott, kataszteri hivatalos járásaiiban is, falvakon átmenve. S a betegség gombáit, a mik hevenyén pusztítva csiráltak fel a korhadt, fajtájára-hanyatló, romlott és kevertvérű szegény testében, a doktorok csak egy százévbén egyszer találják emberi szer-

vezetiben. Szarvasmarha-kórság az, a forratatlan tejjel jutott hozzá.

Anyám csendesen, valami szinte egykedvű, derűs türelemmel járt körülötte. Megszokta, hogy így feküdt, kevés baj volt vele, kegydíjból, évjáradékból, adósságából csendben eltengődtek; olvasott, olvasott és néha magyarázgatott manának, a ki elbőbiskolt rajta; majd kuruzslásra mindig hajlamos, született javasasszony-ösztönnel kötözte, tisztogatta, doktorozta a megfakadozó sebeit, vagy főzött neki aprózó kedvtelés-sel összetett, régi magyar ételeket vagy könnyű finom, százási incenyességeket, a miket ő diktált neki régi, bolond, francia szakácskönyvek reezipéje szerint. «Hadd teljék öröme szegénynek; hisz csak a nyelve kívánja, megemészteni se tudja már, szegény!»... Bámúltam anyámat sokszor; még a kedélye, a régi humora sem veszett el. Ő sohasem vette túlságos komolyan az életet. Mennyi csapás érte pedig. Az egyik fia az örültekházában, nem is tud róla; a másik beállt néha, de ebben nincs köszönet. Csaba végleg elzúllott. Néha faluról-falura jár országutakon kéregetve, néha az árkokban lelik meg deliriumos álomban, félig fagyva, valami körházban akkor kápolják a ronda betegségeiből, megfürdetik, felhálják, egy-egy ambiciózus doktor akkor (megtudva, ki volt, mi volt,) elkezd kísérletezni rajta alkohol-ellenes kuráival, ócska ruháit ráadja s a jó modoráért, szép kézírásáért még ottfogják, alkalmazzák is néha, biztatják, becsézik. Egy-két hónapig megy, akkor rájön az ital örülete, megszökik, az utolsó lebujszóban önti magába a szeszt, elveszik ingét, kabátját, mikor fizetni nem tud már és itthonterem aztán rongyos télkabáttal a szennyese, meztelen testén, atkákkal és piszkossággal tele. Ő, micsoda nehéz nyomás volt a lelken ez is. Kinozott, elémített, meggyötört a szánalommal vegyes utálat iránta, rémes álmaimban megéreztem hetekkel előre, hogy itt-terem újra és nézni kell, etetni, tűrni egy ideig, míg a vándorörszón újra elő nem veszi. Sirt, esedezett ilyenkor, máskor henczegve, keserűen vádolt mindenkit vagy bután, gyermekmódra játszott a kislányaimmal és farkasétvágygyal evett. Egyszer az a hír jött, hogy valami oláh cigány karavánnal jár és beléházasodott a törzsbe, elvette valamelyik Dinát köztük.

«Brávó, mondta anyám jóízűt nevetve, csak már meglátogatna egyszer menyemasszony! Egy-két klárist, keszkenőt nem szánék tőle!» Ő így tudott beszélni erről; elfáult-e, vagy a könnyű természete segített rajta?

— Kislányaim, lelkeim, csak ti tanuljatok! Mindenáram, mindenáron! Ne csináljatok ti semmit a ház körül; majd főzök, seprek, takarítok én, az én kidolgozott kezemnek, szétment, elhanyagolt testemnek már úgyis mindegy. Ti csak készüljétek szebb, diadalmaskodó, független életre; magatok ura lenni, férfi előtt meg nem alázkodni, kiszolgáltatott mosogató-cselédje, rugdosott kutyája egynek se lenni. Csak tanuljatok, mindent; ha az utolsó párnám is adom érte.

Kosztot adtam ingyen egy kintűn szegény diáknak, hogy gimnáziumra tanítsa őket, Marcsi meg Zsuzsi vizsgáztattak is már. Klári az apja muzsika-ösztönét örökölte; szereztem neki ötforintos havi-részletre valami zörgős, köhögős vén zongorát és órákat adtam neki. És én dolgoztam, most már egy cseléddel megint, lihegve, erőlködve, megszakadásig. De enni jól és bőven ettünk, Dénes ezt kikövetelte és erre még legjobban adott, egyre fontosabb lett előtte a gyomra. Hízott, tilt, esibukozott, most már itthon is borozgatott, szinte kék volt néha a kidülledt arca, vérel-futott a szeme, lepittyedt szája; a karszekén aludt el sokszor, úgy vetkőztették, fektették le a lányai. «Már nem is érdemes veszekedni vele!» — gondoltam akkoriban már néha és hagytam a szerencsétlent. Néha heteken át alig szóltunk egymáshoz.

XXII.

Az idő telését, évek, évszakok múltát csak a gyerekeim fejlődésén mértem azután. Hogy a Marcsa harangszoknyája cipőszárig hull le már karcsú dereka, szép növendéklány-csipői felett; hogy a fiatal diaktanító homlokáig veseedik, ha a Zsuzsika gyönyörű szeme soká csügghet huncutkás alfigyelemmel az arcán, míg az ejtegetéssel vesződik; hogy a tizenkét eszten-

dős Klári néha már haloványan, ernyedt kezekkel ül a zongora előtt és azt mondja: «Olyanon szeretnék játszani, mint az Ágnes néni lányai. Milyen más hangja van, és mennyi drága kottát kapnak! De azok botfüllek!»

Ők nőnek, nőnek; ki törődik e közben az én szürkülő hajammal, árkos szemeim gödreiben a sopros redőkkel s a mély ránczokkal ajakam körül. Olyan régen nem vártam én már az élet-től semmi olyast, a mit fiatalos kinézésért, tartós-á állott szépségért lehet kapni; senkinek se tűnt fel az én észrevétlen megöregedésem.

Pedig bizony nekem már nagy, embernyi jogászfiam van Pesten! — gondoltam néha szinte elcsudálkozva és zavartan. Bizony, az én István fiam, a kit a nagyszülői neveltek, már onnét írogatott évente két-három illedelmes köszöntő és tudósító levelet; pontosan új-évre, névnapi, meg a vizsgái után. Épen mint kisgyerekek korában; attól fogva, hogy irni megtanították, és a mostani levelek csak fejlettebb stílusyakorlatok voltak azoknál, de sem közvetlenebbek, sem emberien melegebbek. De hát honnét is, miért, kívánhatom-e? Sok esztendője a nagyapja egymaga nevelte már egyetlen unokáját és örökösét, az öreg Vodiciska, a maga aggyastyáni, konok elfogultságaiban bizonynyal; és nevelhette-e szeretetre irántam, ismeretlen anyja iránt, nem kellett-e szinte szándéktalanul is elidegenítania tőlem, kit ő maga mindig gyűlött. Én is úgy éreztem; életem rossz szelele volt ez az öreg ember; s a gyermekemet mégis átengedtem neki. Tudom, nem tehettem másképp akkor és a gyermeknek is jobb így; a nagyapja megmondta, hogy csak akkor gondoskodik róla és hagyja rá a vagyonát, ha beleszólásom nélkül, kedve szerint nevelheti, fiaként elvesztett fia helyett. Hát útját állhattam-e ennek, idehozhattam-e erőszakkal ebbe a nyomorúságba, mostohaifutnak, bizonytalan sorsra?

«Csakhogy az anyaszívvel nem lehet ám elkudni, okoskodni!» — mondanák a pathetikus érzékeny könyvekkel szedett világnézeti-ekkel... Hát igen, én végig merem gondolni most, a mire egy élet tanított, cifrázatlan, küszált, nyers és kemény igazságait. Igen, az anyaság sem csupa ösztön; hisz nem vagyunk egészen állatok. Félig társadalmi érzés is, elszántság, kötelesség; aztán meg a gyerek lényétől is sok függ; hisz egy idegenről lépünk házasságra, s a gyermekünk az ő vére is, lénye és öröksége... Egy izben, szegény Vodiciska anyósom halálakor (átutazóban, mikor operálni vitték Pestre), beadták hozzám a kis fiút és itt volt akkor vagy tíz napig látogatónak. Tizenkét éves lehetett... a leányok egészen kicsik még. Emlékszem, milyen keresve, várva néztem elváltozott, már-már feledett gyereke-arcába akkor, hogy hajszoitam, kutattam magamban a fájdalmas, nagy, tragikus anyai ragaszkodást; de csak csudálkozással és hűvös szíttellett néztem a korrekt kis idegen, a mintaszérűn szokatlan gyermek helyes és valahogy mindig szándékolatlan jókódó tevésvetését, a mi (hiába küzdtem ez ellen) régi, ösztönös és lenyűgözőtt idegenkedéseimre emlékeztetett; méltatlan, rossz, de természetes ellenérzéseimre bizonyos perczekben a szegény apja iránt... igen, igen, az apjára hasonlított és a nagyapjára leginkább. Sirva búcsúztam tőle megint; az iránta való szeretet-illuzióimat sirattam, a miket a távolság érintetlenül hagyott odáig. De a lelkeimben fellékeltem szinte, mikor megint egyedül maradtam az *enyimekkel*; a lányokkal, a kikhez már emberül, asszonyul, anyává érett koromban, megszenvetett lélekkel és rezignált testtel jutottam, magam-szántából, nem véletlenül; a kik élettartalom, kötelesség, becsület és a sorsomhoz való kapcsol voltak számomra már akkor is és később, mindvégig. Nagyra nőttek... mellettem nőttek nagyra, gondom, veritékem és akaratom rájuk ment mind; és az én büszkeségem, az én sikerem voltak.

Akkor, hogy szerdülték, még egyszer össze kellett szednem minden energiám, számító okosságom, hogy elrendezhessem számukra a jövőt. Mert az apjuk rohamosan hanyatlott, napról-napra senkibb lett. Esett, zajos múlttól elgyengített, észben is megfoglyakozott, szánalom, totyogós öreg ember. Néma és megátalkodottan gyűlöletben járkáltunk egymás mellett; a megvetés fojtott dühe csak egy-egy összeharapott szónkban sziszgett néha egymás felé. De

egy asztalnál ettünk és kettőnk gyerekei vettek körül bennünket egyszerű, vidám és elnéző szeretetükkel.

A hivatal természetesen színekúra volt neki; hisz senkisémet várta tőle, hogy másképp legyen. Eltopogott déltájban a vármegyeházig, szót váltott az urakkal; néha diktált valamit, tessék-lássék Kriesák úrnak, az öreg írónak, a ki úgys jobban tudta nála és csendesen, türelmesen, pontosan dolgozott helyette. Kriesák úrnak akkor már nem Képirő Zsuzsanna volt a felesége, az én valamikori szakácsnőm. Kvártélyosa volt éveken át a derék asszonynak, az mosott rá, főzött neki; most öreg fővel hát megjutalmazta hűségét és ténsasszonyná tette. És Zsuzsi eljárt néha hozzám, mint régen, bejáróasszony korában, tisztelkedni és alázattal szót váltani. De a hogy elősorolta az életüket az urával, bizony leczéketetés-szamba ment az. «En, kérem-alásan, elsőjén mindig magamból veszem az egész ötven forintot. A levonáson kívül még kettőötvenet hagyok nála költőpénznek; marad negyvenhat. Abból tizenötöt mindjárt félreteszek fertálypénznek házbérre, marad harmincegy...» Fényes, lapított arcán végighúzgálta tömzsi tenyerét, szipáskolt és tudakosan, célzatos büszkén nézett felém Képirő Zsuzsanna. «De nincs is egy krajczár adósságunk, Isten ne is adja, a szemem sülné ki. Mióta vele vagyok, kétszáz forint ment a takaréka!» — Lám, lám, — gondoltam szomorkás mosolylyal, — én akarva se gazdálkodhatnám így, a Dénes fizetése a megengedett határig évtizedekre le van foglalva. Hogy egy kis biztos jövedelme lett, mind nekietek a hitellezői.

Így voltunk. S a lányok már nem sokáig tanulhattak itthon, Pesten kellett folytatniok; koszpénzt, drága tandíjakat honnét keríttem ki, uram Istenem... Akkor olyan munkába fogtam, a minek minden porczikám ellentmondott; kérő leveleket írtam, Jolsvaynak, a volt főispánnak, a ki akkor már excellentias volt odafeinn és a miniszterséget várta, a Hiripő bátyám tanácsos fiának; még egy pár távolabbi atyámfiának, a kikről mind kitudakoltam, kikérestem, hogy mik lettek, mivel vannak nexusban, rokonságban, hova házasodtak, kik függnek tőlük, vagy vannak nekik lekötelve. És kínos alázatosan emléklükbe hoztam magam, kitártam a helyzetem, szívehatón panaszkodtam; és kétszer-háromszor elolvastam, elég tiszteletteljes, elég szerény és mégis önértékes-e? Milyen nagy dolog volt, hánször összetéptem, újrakezdtem! A Klári dolgában — micsoda ötlet! — Terényinek írtam, az öreg hegedűművészek, a kivel Dénes együtt kószált hajdan külföldön. Az most a zeneakadémiában főfő igazgató.

Akkor valaki azt mondta, hogy a másik kettő ösztöndíja egy szíves sorába kerülne az öreg Szinyéry grófnak, ha a miniszternek írma. Hát jó, megtettem, elmentem a grófnőhöz.

Milyen rég nem is voltam kinn a házból! Olyan meglepők, fájók voltak az ismerős utcák, mint nagyon messze múltból való emlékek. Ez itt a ház, a hol szegény Vodiciskával laktam utolszor, — az ablak; a szobák, hol kiterítve feküdt. Az udvarba leskedtem a vasrácsos kapun. A fáskamra előtt hatalmasan nőttek az akácok, a miket ő ültetett nyurga csemetéül. Az apró, tűz előtti utcák, a Czifrasor, akárcsak gyerekkoromban — erre mentünk a szőlőbe mindig!... S a nagy piac, a várkert alja, régi sétáim itt, szerelmek, képzeldések. De most kinyílt előttem a park kapuja és éltében másodszor áthaladtam a nagy bükkfák sűrűje, merev, komoly fenők sötétzöld csapatai mellett. Erdei csend volt itt és a lábam alatt suhogott, zizegett a sok aranyszínű száraz falevél; az ősz mála napfénye mozdulatlanul, langyosan pihent a fehér utak testén. Vagy huszoneöt évvel ezelőtt jártam itt, mikor szegény Jenő kénytelen-kelletlen bemutató vizitre hozott. Milyen nehéz ez, — kérni, panaszkodni, alázkodni, — milyen keserű pohár! Az uradalmak mind tudni fogják, hogy odamentem könyörögni az ő asszonyukhoz!

Elébam jött; szeliden, öregesen mosolygott és bólogatott felém reszketeg, őszhajú fejével. Azt mondta, hogy várt; és megörvendett a levelemnek, a melyben kihallgatást kértem. Maga mellé ültetett a kis aranylábú kanapéra, éreztem halványszürke selymél diszkrét illatát; gondozott, kicsi kezét az én érdes tenyerembe tette.

Milyen rég nem láttam! Hogy van? Mit csinál kedves férje? Oh, őt nagyon kedveli Lajos fiam, szolgálatait rendkívül megbecsüli. Vagy hogy... oh, igaz, igaz, bocsásson meg. Igen, ez második férje. A szegénység, bizony, bizony! Nem szabad zokon vennie... én összecserélgetem a dolgokat, nevetek néha. Nyolcvan éves vagyok, — gondolja meg. — az sok, nemde?... Igen, igaza van, a gyerekek, már csak azok fontosak nekünk! Nekünk?... Ne mondja így! Az olyan fiatalnak még, mint magácska! De később elmennek ők is, messzire mennek a szívüktől! És akkor csak a vallás marad, az égben bízhatunk. Jár-e templomba? Láska, egyébből, a mi szép volt, nem adnak már nekünk, öregeknek; de ez megmarad még és olyan szép! Az új kis káplán a piaristáknál igazi aranyhaját, ugy-e? Mindig neki győzők; én már csak nála tudok!... A levelet... oh, hogyne, magam írom meg az érdeklődésben ma még! Mi is a neve a tisztelt új férjének? Horváth! Nemes, ugy-e?

Fölengedtem, meghatva ballagtam a nagy rácsoskapu felé; a kertészházig a lakáj jött mögöttem némán, hogy el ne tévedjek a csavargós ösvényeken, a fák közt, a miknek buja lombját, öles törzsökét vagy havas, zuzmarás koronáit életem annyi-annyi napján néztem a rácsos kívülről. Milyen szelidek, gyöngéd, harmatos szívűek tudnak maradni ezek a nagyurak egy életen át! A jószágokkal kérnek bocsánatot Istentől a nagy gazdagságukért és hogy az élet nyers, komisz, országtűi nyomorúságai sohasem értek hozzájuk. De vajon megtudják-e érteni ezek a földi életet s az embert?... Anyámék felé mentem; szegény Telekdy Péter nagyon utolsón volt hetek óta már. «Jakobi azt mondja, egy-két napról lehet szó!» — sügta anyám a tornácra. Nem sirt. Egykedvű, halk szomorúsággal, puhán jött ment a lágy őszi délutánban, kávét csinált és megittuk az operát alatt. A kertibroszra lassan hullottak elébünk a hervadt levelek. «Menjünk be szegényhez egy kicsit!» — mondta akkor és lerázta kötőjéről a morzsát.

Részlet esett a betegágyra a gyenge vörhenyes alkonyatfény; az őszi, halovány sugarak nem táncoltak a fehér párnán; mozdulatlanul koszorúzták kiaszott vállát a petyhüdt ingben és szinte öklönyi, vázszerű öreg fejét. A borotvált arca sárga volt és mozdulatlan, a térdei guzsa felhúzva, hogy a nyílt paplan hegykúpot ábrázolt felette; úgy feküdt ott hanyatt, összehullva, szeliden és ártatlanul, mint egy szegény kisköcsög. Csaknem négy éve feküdt már így.

Csendesen ültünk az ablaknál, azt hittük, alszik. Anyámtól tudtam, hogy napok óta ilyen hallgatag már; azelőtt mindent elmondott, elrendezett és sokszor ismételte utolsó akaratát. Hogy fakoporsót akar, hadd vegye át hamarabb testét a csendes enyészet, a föld; de mégis óhajta, hogy a telekdi református pap mondja felette a bucsúztatót, régi tanulóczimborája, társa a külföldi egyetemeken. És hogy ne legyen a sírján koszorú, se virág, ne állítsanak fölébe márványjelet; haza, a családi kriptába meg épenességgel ne vigyék. Szinte kedvtelven foglalkozott ezekkel; egyéb már nem igen érdekelt a világon. Négy esztendeje nézi ugyan azokat a plafonfeszítéket és az összes filozófiát, minden nagyszerű emberi gondolatot végigolvasott és végigélt azalatt.

Egyszer kinyújtotta viaszfehér kezét; láttuk, hogy tévován lebeg, mint a kísértetmadár a homályban, keresőn a dohányzóasztalra felett. Mama halkán odament hozzá, meggyújtott egy cigarettát, kezébe adta és az ágy fejéhez ült szótlan. Láttam, hogy küzködve fel-felparázlik a törtszemű, kicsi tüzfény a mindsűrűbb szürkületben... «Gyúts rá te is, lekem!» — hallatszott akkor a szomorú, halk és megadó gyöngédségű nyöszörgés. Most már ketten dohányoztak, de láttam, hogy anyám csak szinből; és erősen odafigyelt a betegágyra. A párna, a takaró álmódó, lágy fehérséggel vált ki a szoba estjéből; mint egy különös felhő. És nagy csend volt.

Aztán anyám egyszer felállt, hozzálépett és keze szeliden, puhán simult el az arcán, szemén. Pillanatokig maradt így, majd megfordult és lassan felémjött az ablakig: «Már hideg!» — mondta sügva, lehajította a fejét és láttam, hogy a szeméből már régóta perregnek a könnyek. Leicsüngő kezében a felgyszívott cigarettetesztát

tartotta, a mit a dermedő ujjak közül kivett. Nagyon vigyázva, gondosan tette be egy kicsi íróasztalfiókba, hogy majd őrigesse becses, bús emlékül egész életében.

Kívánsága szerint temették; sokan kikisérték a városbeli ismerősök közül és csendes könnyek hullottak a koporsónál. Hisz mindnyájan olyan rég megszoktuk, hogy Telekdy Péter nincsen. Nem volt már fiatal, a volt hivataltársai szinte feledték a nyugdíjazása óta; mamáról mindenki tudta, hogy a kis évjáradékával biztosítva van az éhenhalás ellen. Dicsérték hűségét, türelmét, szívből kívántak neki egy kis nyugodt pihenést, megkönnyebbülést már most. «Így sort vesz rajtunk!» — mormogta maga elő este Dénes, reszketeg tőjjel tömködve a pipáját. «Már sokan elmentek. Ott már békében vannak! Hiába!... Be kell azt várni szépen, eljön, a hogy kirendelődött!...»

De ő még jóízűn szortyogtatta a csibukját; élvezte, nyelvével csettintgetve, a kellemes asztali borokat; ha kis perköltség, italmérésengedély-ügy fejében hozzájutott egy-egy hordócskához, ünnepi kedvvel éldele, a lámpa elé emelgetve a poharat, hogy átnézessen aranyló színén; és néha bámultam a pecsenye-meg főttészta-porcoziók, a mit vacsorára behomlított. Szinte beteges már ez a farkasétvágy! — gondoltam, elnézve a kékesvörös arcát, duzzadó, vastag nyakát... Ha megint szűkölködőbb hetek jöttek, hogy alig adhatott konyháralót; egyszer csak nem jött haza estére; megint odamaradt. «Vajjon kinél potyázik; hisz egy félforintja sincs!» — gondoltam fásultan.

Es egy ilyen nap reggelén egyszer csak cigánybanda-szót hallok az utczaajtónk előtt. «Oh, az Isten verje a dolgát, hát még mit nem!» — fakadtam ki mérgesen és sebbel-lábbal indultam, hogy szétkeressem őket. Fényes reggel volt, a szolgáló már elindult, hogy húst hozzon hitelbe; én takarító-ruhában, rongyos vászonkötő előttem, poros szürke kendőbe kötve a fejem. «Anyukám, ki ne menj úgy!» — kiabált vissza Marcsi az ablakból, a hogy ki-lestett. De már nem hallottam, mit mond. A hogy kilépek, rázendíti a fiatalabbik Bankó az én régi-régi nótám: «Kékeres a szőlőlevel!»... a mit az apjával húztam hajdanában. «Sok boldog névnapreggeleket!» — rikant bele az egyik kontrás és megezifrázza. Uram Jézus, kinek jutott volna eszébe, hogy ma nevemnapja van? Megbolondult ez a Dénes?... «Mióta felcseperedtem!»... — dűdöl mögöttem valami ismerősnek remél, kellemes, rekedtes férfihang. Oldalt a kapubárványának támaszkodva, az uram mellett ott állt Tabódy Endre...

Volt tiz esztendeje is, hogy utolszor láttam; akkor is futólag, meggyűlés napján, vagy a kis sárga bricskáján gunnyaszva, ha elrobbogott mellettem az utcán; így szemtől-szembe tán azóta se álltam vele; haj, ki tudja, mióta! Most rám emeli vérellutott, italtól mámoros szemét, a kezemért nyúl és csókolja, (haj, érdes a tenyerem, gondozatlan a körömöm!) — és dajolja borizú, rekedtes, kedves hangján a régi-régi nótám: «Mióta felcseperedtem, — mindig az asszonyt szerettem!»

Mennyi ránc van a barna arcán, mennyi barázd... milyen borostás, tuskés az álla... megritkult a foga!...

A három leány kint van egyszeribe, körül-fogják, betessékelik őket. A banda utánuk. Nosza, tetszik az úgy az én kis gonosz fehér-cselédeknek; nóta, muzsika és az anyu régi udvarlója, ez lesz a jó világ! Marcsi terít, terít a tornác előtt, a két akácfa alatt. Hát Zsuzska, mit nem csinál, borért szalajta a leányt és látom, hogy pénz fejébe valami papirosba csavart surrant bele a piaci kosárba. Hát nem a kis kekkővíz gyűrűjét küldi át a zálogoshoz?... Klári kicsit affektálni szokott a cigánymuzsika miatt, hogy nem állhatja, hogy nem állhatja, de most ő is nekicsabul, főzi a feketekávé a boros embereknél a nyitott konyhán. Beszaladtam valamit magamra kapkodni, meg egy kis régi rizspommaradékot lettem a tükörfiókban egy skatulya fenékén. Mire kijöttem, már ott ittak a friss őszi reggelen a sárguló akácok alatt. A lányok is közénk ültek, én is odatartottam a poharam Dénesnek, hogy töltsön belé, és kocczintottam Tabódyval.

— Asszonyom, asszonyom! — mondogatta italos melankóliával és lelkes-szomorúan nézett

a szemembe, két öklére támasztva az arcát. — Igaz-e ez, mondja? Mink vagyunk-e most ketten itt, egymással szemközt?

— Vagy tán az nem volt igaz, Endre, hogy valaha láttuk egymást. Így legalább sohasé, ilyen... nagy, reggeli világításnál.

— Láska... mond valamit! Hm, Magda! Furcsa is ez! Pedig tán ez lett volna az igazi!

— Isten őriz!

— Ki tudhatná azt, Magda?

Dénes a borosüveg után nyúlt és bizonytalan kezével mellécsordított az Endre poharának. «Na, csak hadd évődjenek a fiatalok... igaz-e Marcsi, Zsuzska? Ne háborgassátok most anyákat!» És kedélyeskedő, jóízű, alattomos kujon-mosolygás terjedt szét a piros, csattanón-fényes képén.

— Könnyű neked mégis, hékás! — hangoskodott felé a vendég. — Hiszen megvénültünk mind, ez szentigaz, de te itt ülsz a három szép, jó gyerekek között. Ebből, ládd-e, nem jutott ki nekem! Mióta két esztendeje, elholt szegény asszony mellőlem, úgy élek, Isten-számba, mint a vad a pusztán. Micsoda «terülj-asztalom» van itt, milyen kedves, otthonos háztájék!... Hej, ebben csak a régi maga, Magda. Szép, tiszta, kellemes minden körülötte; udvar, kert, tornác. Csak a hogy azok az ócska vadásztrófék el vannak rendezve a tornácajtó felett a falon, a hogy ez a leánderkád zöldre, ez a kertilőca meg pirosra van mázolv. Még a virág is szebben virít itt, mint máshol!... Hej, micsoda egy asszony! Nincs párja, igaz-e pajtás! Te, ha még ezt se tudod megbecsülni, ha egy szavad is lehet rá...

— Na-na-na! Hát iszen csak elvagyunk jóbarosza! — bólintgatott Dénes, és ebben a percben tán így is érezte.

— Ilyen asszony mellett töltöttem el az életem javát! — készítette bele magát a mámor felhangoltságával Endre a búbanatos lelkese-désbe. — És ilyen három szép jószág, uramisten, — a legkisebb is anyányi már! De ez, ez a középső leginkább az anyja... a fehér cigányképpel! Haj, Istenem! Na, igyál Dini!

Klárika valami meleg takarót hozott ki az apja közhvényes térdére. «Jó lenne összehúzni a vállán azt a köpönyeget, Endre! Hüvös már a reggel!» — mondtam csendesen és én is szorosabbra fogtam a berlinerkendőm. Akkor összenéztem jól, szépen és csendesen bólintva ingattuk a fejünket, mint a kik egyet gondoltak, mindent értenek már... de hát nem érdemes keseregni semmin.

Valamikor — tűnődtem magamban, — az öregségre gondoltunk, a hogy elváltunk. Hogy csak maradjon így, hogy kincsünk lehessen majd az emlékezet, hogy szépen gondolhassunk majd az egészre vissza. Hát most... itt az emlékezés, itt a szép pillanat; egymásra nézünk a régi szemekkel e két barázdált arcából. Es hát... semmi! Érdemes volt ezért vajjon?...

A cigányok jóllaktak a korhelylevesből, magukba öntötték a forró feketét és ujult erővel gyürkőztek neki. Tabódy velük zümmögte és a hangja, a régi, rekedtes, rezgő-meleg férfihang, egyszer csak a lelkembe hasított valami drága, sirhatnamos, elmúlt érzéssel, a milyen csak egyszer volt mégis... Egy percre az arcomra takartam a két kezem és csak hallgattam, mint valamikor egy bálon, egy áttáncolt, bolond, rózsaszín éjszaka után.

— «Kékeres a szőlőlevel!»... Hej, Zsuzsika, szép cseresznyefavirág, bimbó, csudálkozás, minden jóillat!... Fordítsa erre azt a szép kis boszorkányszemét... így, láska; ne sajnálja egy öreg embertől!

Felemeltem a fejem és elnevettem magam. Oh, vén bolondja!

— Miért kacag rajtam, asszonyom! Azt hiszi, nem magának vallok szerelmet, ha ezt a szép fiatal gyümölcsöt körülábrítom ilyen létá-nias imádságsszókkal. Nem teszek én kárt benne, ne féljen! A maga két rontásos szeme néz ki abból a hamvas virágarcából, magát tükrözi... nem, a hetvenhetedik nagyanyjuk nézése, szé-dítése, ölelése, tiltása, magakelletése, kegyetlen-sége, mind-mind benne villámlik abban a két boszorkánytükörben. Olyan a szemük, mint valami mély-mély kút, a világ közepéig leér...

— Hát csak nézzed, Zsuzska fiam, hadd beszéljen még! Nótába fog, megérjük bizony!

(Vége következik.)

Bárczy István.

Rózsavölgyi Gyula.

Vassilievics János.

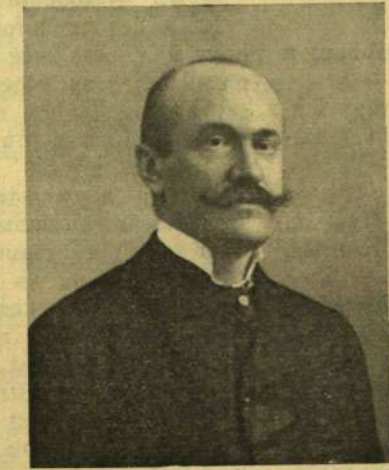
Bódy Tivadar.

Gróf Festetics Géza.

Vosits Károly.

Piperkovics Bátor.

Almády Géza.

Wildner Ödön.

Folkusházy Lajos.

Antal Gyula.

Buzáth János.

Rényi Dezső.

Harrer Ferenc.

Déri Ferenc.

Márkus Jenő.

Fock Ede.

Buzay Károly.

Krátty János.

Vita Emil.

ÉJJEL A DUNÁN. ELBESZÉLÉS. IRTA VAJDA ERNŐ.

Öreg Turi Gábor összevonta bozontos szemöldökét, úgy nézi szürös szemmel a fiát. A legény állja a nézést.

Öreg Turi Gábor megszólal, lassan, félszáj-jal ejtegeti a szavakat. Nem oda gondol ő most, a hova szól.

— Hát... loptak... az éjjel... megen...
— Loptak, ha loptak — mondja daczosan a legény. Ő tudja, mért kell ezt folszegett fejjel, nekifeszülten mondani.

— Aztán te ébren voltál... egész éjjel. Ébren.

— Mégse láttál megen semmit.
— Nem — pattog még daczosabban a válassz.

Öreg Turi Gábor elgondolkozik, vagy leg-alább úgy tesz, fúj egy nagyot, a jobbik vállán is rándít egyet-kettőt.

— Nehéz eset — mondja.

Most a legény húz egy nagyot a vállán. Nehéz eset, az igaz, mondja a vállvonítás, hanem hát ki tehet róla.

Öreg Turi Gábor most elnéz a fia feje fölött, vár egy kicsit, ráles a szeme szögletéből, aztán hirtelen lecsap rá.

— Hát — mátul kezdve majd más alszik a bárkán.

Vigyáz magára a legény, várja ő ezt régen. Ugyan lesheti az öreg, nem lát annak az arczán semmi ijedelmet, csak a szégyentől — vagy mitől lesz még egy keveset sötétebb a bőre.

— Ezt a szégyent nem teszi meg rajtam, édes apám!

— Meg én! — mondja az öreg és minden-képen úgy tesz, mintha szörnyen haragudna — meg én! — Nyomatékkal még az asztalra is rácsap a nyitott tenyerével. — Mert ha neked nem elég nagy szégyen, hogy ötödnap óta, minden áldott éjjel meglopják a bárkát, elviszik a legszebb, válogatott halat, mikor te ott alszol, rajt magán a bárkán, a szemed se hunyod le — leg-alább így mondd.

Nagyot villan erre a legény szeme.

— Lessen rám hát, hogyha nem hisz nekem!
— Nem vagyok én spicizli! — dörmögi az öreg.

Nohát azér mondom — feleli most már juházva a legény.

Csönd egy kicsit, a legény már fordulna kifelé, a mikor az öreg megint újra kezd.

— Hanem hát ennyiben ez csak mégse maradhat. Nem azér veszködünk talán egész napon, hogy éjjelre kelve lába akadjon a legszebb halaknak. Mert lába köll hogy legyen, a bárka deszkafalán maga erejéből egy hal se megy átál.

— Két napot engedjen még, édes apám — mondja nagyon hirtelen a legény. Olyan gyors ez a kérés, egyszerre gyanus lesz.

— Kettőt e? — az öreg arca egész közönyös, — aztán mért épen kettőt még?

Érzi a legény a gyanakvást, siet is a ki-magyarázással, annyira siet, hogy csak jobban belekeveri magát.

— Azér még két napot, csak azér még kettőt, mert hét napig tarthat csak a rontás.

— Rontás-e?

— Rontás biz az, — erősödik a legény — mi lehetne más. Én ott alszok a bárkán, vagyis dehogy alszok, a szemetem se hunyom le az egész éjjel, én mondom kegyelmednek: a bárkához senki emberfia csak közel se gyűhet, nincs ott semmi baj se egész áldott éjjel, reggelre mégis eltűnnek a halak. Már ez csak nem lehet isten hírével. Csak rontás lehet ez! Őt napja tart már, még kettő van hátra. Hét napnál tovább még sose tartott rontás.

— Nem-e? — kérdi az öreg és úgy látszik, hinni kezdi már a rontást.

— Nem ám, soha — gyözködik még gyorsabban a legény. Aztán, hogy véglegesen leteperje az öregét, vállat vonva teszi hozzá. — Én nem bánom azt se, ha helyembe mátul kezdve mást küld édes apám, én nem bánom, kiállok a szégyent, hanem rávigyázok, akkor a rontásnak soha se lesz vége. Mer ha én ki-

birom hét napig — már pedig én ugyan nem félek — akkor vége a rontásnak, akárci babonázta is meg a bárkát, hogy éjjelente át-ereszse falán a halakat. Hanem ha mást küld oda édes apám, akkor én hasztalan töltöttem le öt napot a hétből, az új örködővel megint csak hét napig erős újra a rontás. Velem meg csak kettőig már. A fejemen állók kegyelmednél, két napig még elmennek a halak, azontúl nem vész egy fia se többet. Jó lesz-e hát így?

— Jó, — mondja komolyan az öreg.
— És a legény kifordul az ajtón, hanem a hogy kiér, csak meg nem állhatja, hogy el ne mosolyodjék az ütögető bajusz alatt. Hogyha ezt az öreg látná, menten észre jönne, alig-hanem túljárt a fiú az eszén. Hanem hátha sejtí az azt így is.

Mert a hogy este lesz, öreg Turi Gábor szép lassan álcammog az Erzsébet-szigetre. Nem spicizli ő, mondta a gyereknek. Hanem hát spicizlis-e, ha az ember vigyáz arra, a mi az övé. Meg aztán — nyugtassuk csak meg azt a kisbirót, meg ne pörgethesse valahogy a vészdobokat — hátha igazán rontás van a dologban, hátha épen az utolsó két éjszaka éri valami ezt a nyakas gyereket. Csak jobb lesz az, ha az apja is tud róla. Öreg Turi Gábor még nem találkozott az ördöggel eddig — pedig elég hosszú életutat tett meg, — hanem azért nem fél tőle, különösen nem pedig, ha egyetlen gyereke körül ólalkodik már öt napja a gonosz. Legalább így mondja maga a gyerek, ő lássa hát!

Öreg Turi Gábor átmege a fahidon, ott van a szölleje. A szölle leér egészen a Dunáig, — a parton kikötte három csónakja is áll Öreg Turi Gábornak.

A csónakok közt keskeny, régi jóság az egyik, egy embernek való, magányos horgász-nak — afele csónik csak, — abba Öreg Turi Gábor belerendez régi, elnyűtt hálófélét a csónik pereme körül szépen megbástyázva, az orrán egy kicsit még föl is tornyozva. A csónik közepe üregeesen marad, ha valaki oda belefekszik, hosszába nyújtózva, ugyan senki meg nem látja, bárhoggy rávigyázzon.

A hogy aztán az esti szürkület már feketésbe árnyal, Öreg Turi Gábor beül a csónikba. A Duna sodra viszi a csónikot, — olyan az, mintha egy elszabadult, gazdátlan csónak ringana tova, — leviszi a hid alá, ott egyet rezsut pödör rajta, — kiszámította azt Öreg Turi Gábor — és szépen elviszi a part felé a halász bárkáig, egészen a többitől messze magányosan ringó nagy Turi-bárkáig. Öreg Turi Gábor a rongyos hálók közt kinyújtva tartja a karját, nem engedi a csónikot nekizökkenni egy útbaeső másik csónaknak, hanem szépen odaereszti az oldala mellé. Úgy surranik oda a keskeny kis csónik a többi közé, a mik a bárka köré vannak kötve, ember legyen, a ki — ha a bárkán örködik, észrevette volna a sötétben. Öreg Turi Gábor csöndben odamadzagolja a csónikot a mellé valóhoz, aztán hasmánt fekre, a könyökét a csónik pereméhez feszítve, fölemeli fejét a csónik orra felé. Teheti bátran, nincs olyan éles szem, a ki megláthatná a feltornyozott hálók zsinagei között. Öreg Turi Gábor meg egyenesen rálát a bárkára.

Hát a legény ott van. Gubbasztva ül a bárka orrán. Etlitik vagy egy félóra, alig-alig mozdul. Hanem Öreg Turi Gábor bírja türelemmel, mint a hogy a könyöke is bírja. A sötét estéből kormos éjszaka lett, nem mozdul már semmi, csak a csillagok rezgenek a Dunán.

Egyszerre a legény lassan felüti a fejét. Sejteti lehet csak inkább, meg hangot hallani, a hogyan megmozdul. Aztán föláll, mintha egy helyben mozogna, de hogy mit cselekszik, azt csak akkor tudja Öreg Turi Gábor, a mikor a bárkán hirtelen valami fehér villan meg. Az a legény inge: vetkőzik a gyerek! Öreg Turi Gábor lesúny a csónikban. Alig fél perc múlva hallszik a csobbanás, a hogy a legény a vízbe ereszkedik, aztán halkan tovafozódik a víz, csöndes, nyugodt tempókkal indul a legény, ott úszik el az öreg csónikja mellett, fúj egy

nagyot és nekifekszik a Dunának, lefelé. A bárkát őrizetlen hagyja.

Mikor már a szétnyíló megösszezárló karok halk nesztét nem hallani, Öreg Turi Gábor egy minutum alatt lerúg magáról mindenféle ruhát. Meztelen testtel ereszkedik halkan le a vízbe, indul a gyerek után. Fene bánja most a bárkát, akárci lesz a halakkal. Fontosabb az, hova járkál — úszva — éjjelente ez a gyerek.

Látni nem lehet, a víz színe még sötétebb, mint a levegő, hanem olyan öreg halász, mint a milyen Öreg Turi Gábor, márföldnyiről is elúszik úszó ember nyomán. Félórába beletart a míg az a rezgő, ékalakú, mindig jobban szerte terpeszkedő hullámsáv, a mit maga után hagy az elől úszó, nyomtalanul elpihen a vízen. Öreg Turi Gábor a szemével látja, a fülével hallja, a szívével érzi, egész régi halásztételét követi a fia nyomát. Jó messze tartja magát, vigyázní kell, meg ne sejdít-hesse valahogy a legény, mert akkor ugyan soha ez életben meg nem tudja Öreg Turi Gábor, hova akart úszni.

A vízen egy fénycsík látszik. A Vág torkolatánál járnak. Tutajok vannak lekötve az in-nenső parton, azok egyikéről, a legutolsóról, rezeg végig a vízen a fénycsík. Öreg Turi Gábor megáll a vízben, nyugodt, egyforma tapo-sással gázolni kezdi a vizet, úgy marad egy helyben a vízben. Egy helyben várja — csak a feje a víz fölött — hogy mi fog történni. Mert hogy valami történni fog és hogy itt fog megtörténni, itt, a tutajoknál, tudja azt már Öreg Turi Gábor.

A legény lassítja a tempót, még óvatosab-bak lesznek a mozdulatai, odatart a második tutajhoz. A tutaj sötét, a legényt nem látja senki. Ki is látná? A tutajokban tótok alsza-nak, a kik a tutajokkal gyöttek lefelé a Vágon. A míg a zindelyt a fakerskedők a tutajról le-rakodják, eltart az néha hét napig is épen mint a rontás — addig a tót a tutajon lakik. Néha lakik, néha laknak. Néha egyedül van a tutajt őrző tót, néha vele van a felesége is. A többi tutajos, a legények, kocsmázní járnak éjjelente.

De hát a legény mit akarhat a tót tutaj mellett, csak nem akar zindelyt lopni? Más-féle bajt sejdít Öreg Turi Gábor.

A legény egy percet vár, meghúzódva a tutaj árnyékában, aztán elbrekegi magát, mintha béka kuruttyolna, házasmor is egymásután. Ha ki nincs olyan közel, mint Öreg Turi Gábor, azt hihetné, a parton kuruttyol a béka. Jól csinálja a legény.

Hanem a kuruttyolás után — egy kis szü-net multán — a tutajon megmozdul valami. Két árny látszik. Az éj egy kicsit világosodott, vagy hogy Öreg Turi Gábor szeme szokta meg már egészen a sötétet, látja jól az árnyakat. Tót ember az egyik, a másik meg asszony.

Öreg Turi Gábor alig-alig mozdul a vízben, olyan óvatosan tartja fönn magát, hanem a fülét szép lassan a vízre fekteti. Nem suttog-hatnak a tutajon olyan halkan, hogy azt a víz hűségesen el ne hozná az öreg fülébe. Rö-vid a beszéd, a mi a tutajról hallik. A tót asz-szony mondja az embernek — ura neki, úgy szólítja tótul — hogy induljon, ideje lesz menni.

Erre a tót ember — ejnye! adta tótja! — ledobja a lebernyegét s úszva nekiindul, föl-felé a Dunán. Valami hálósáskát is cipel ma-gával. Gyorsan távolodik. Tud már mindent Öreg Turi Gábor. Még hallszik a szuszogó tót zaja, a legény már nem vár. Erős lendület-tel veti föl magát a tutajra, ott már tárt karokkal várja az asszony. A hogy a fölesob-banó víz fényt derít az asszony arczára, jól odanézi Öreg Turi Gábor. Ugyan szép egy fe-héreseléd, ördög hitte volna, hogy tót asszony-ban ilyen is lehet. De nemcsak takaros, bátor is az asszony. Nem fél ez a víztől. Hogy öleli, hogy csókolja azt a vizes legényt!...

Öreg Turi Gábor csöndesen megfordul, in-dul a tót után. Nincsen az még messze, gy-e-rekjáték azt ő neki beérni. Bátrabban is lehet utána úszni. Buta ahhoz a tót, hogy azt ész-

reveggye, ha valaki követi a vízben. Halászfűl kell ahhoz.

Hanem ettől eltekintve, jól úszik a tót. Föl-felé megy, a Duna sodra ellen, mégis csak úgy hasítja a vizet. Ott is van már — tudta azt jól Öreg Turi Gábor, hogy ideigyekezik — a Turi-bárka mellett. Öreg Turi Gábor megint csak megáll gázolva a vízben — mint az előbb a tutaj mellett — úgy nézi, mit csinál a tót. Biz az azt csinálja! Fölvergődik a bárkára, végiefekszik a padlón, fölnyitja a zárat, egymás-után meregeti a bárka hasából a szebbnél-szebb halakat. Már teli is a vele hozott gömb-háló. Adta tótja, még válogat is! A kisebb halakat visszahajítja a bárkába — még jó, hogy nem a Dunába — csak nagyot rak a hálószatyorba. Mikor aztán úgy teli a háló, hogy a sok hal mozdulni se tud benn, olyan igen szorosra tömődte, akkor a bárkáról szépen lemászik a tót, becsobban a vízbe és nagyokat fújva in-dul visszafelé, haza, a tutajhoz. Maga után húzza a megtöltött hálót. Öreg Turi Gábor szép lassan utána.

Mikor úgy közepe táján vannak már az útnak, messze, a part felől, egész távol tőlük, keskeny hullámfodrot érez Öreg Turi Gábor. Úszó ember jár ott, szembe halad vélük. Tudja már azt Öreg Turi Gábor, ki úszik ott szembe. A legény az, a ki nem bolond, hogy bevárja a tótot.

Öreg Turi Gábor gondol egyet, aztán en-gedi a tótot. Hadd vigye a halat. Ő maga megfordul, hatalmas lendületekkel löki előre magát, vissza a bárkához. Negyedszer fordul már, megvan annak jó két álló órája, hogy tiporja a vizet, hanem azért meg sem érzi azt még Öreg Turi Gábor. Messze még a le-gény, mikor ő már a csónikban hasal. Mikor aztán a legény a bárkára mászik, addigra Öreg Turi Gábor elengedi a csónikot, leviteti magát a Dunától egy darabon, azalatt föl is öltözik, akkor evezőt fog, beljebb igyekszik a vízen és szép, lassú húzással fölvez vissza az Erzsébet-szigetig. A csónikot kiköti, végigmegy a sötét szigeten, hazamegy, nyugodtan lefek-szik, békében elalszik.

Másnap daczczal jelenti a legény, hogy megint csak elmentek a halak. Öreg Turi Gá-bor bólint, nem bánja a dolgot.

Harmadnapon megint jelenti a legény, de most hozzá teszi:

— Hanem most már vége, édes apám, én mondom kegyelmednek. Letelt a hetedik nap is, vége a rontásnak.

Öreg Turi Gábor ránéz a legényre, merőn, egyenesen, azután azt mondja:

— Vége ám, mer elmentek a rontók.
— A rontók? — hőkken vissza a legény.
— A rontók ám, — bólogat az öreg — mára virradatkor elmentek a rontók.
Rosszul kezdi érezni magát a legény, ha-nem azért csak kinyögi:

— Miféle rontók?
— A tótok!

Csönd van, leszeggett fejjel áll a legény. Nincs az a kincs, a miért most az öregnek a szemébe nézne.

— Hanem te — szólal meg újra nyugod-tan az öreg. — azt az egyet akarnám még tudni, honnét tudta a tót, hogy éjjente ki se őrzi a Turi-bárkát?

A legény a vállát ránczigálja, valósággal tánczot jár a válla.

— No? — kérdi még egyszer az öreg.
— Megmondották néki.

— Ki mondta meg néki?

Nem jön a felelet.

— Ki mondta meg néki? Tán bizony te magad.

— En ugyan nem mondtam!

— Hát akkor ki mondta?

— Az asszony! — vágja ki a legény.

— Annak meg te mondtad.

— Én! — és most már odanézi a legény, egyenesen az öreg szemébe. Várja a büntetést.

Hanem Öreg Turi Gábor hunyorít egyet a szemével, fölkel, indul az ajtónak, onnét szól csak vissza az elámult legénynek, úgy a vál-lán keresztül dobva oda a szót:

— No, csak azér kérdem, mer mikor én le-gény voltam, mink még a tótnak is magunk mondottuk meg.

TÜKÖR.

Elöttem dús papírhalom.
S míg benne kandin türok, ások,
A dalba átszótt álmodások
Felejtett szavát hallgatom.

Mely idegen hang, csúf s gonosz!
Ilyen fakó lett volna lelkem
S e rikoltás vón — lehetetlen —
Tükröm, mely engem sokszoroz?

Te volnál ifjú üdeseğim
A termő álmok idejében,
A mit most vénen visszasírlak?

Nem! Tükröm hazug: [e papírlap]
Nem mutat hűen, fénye tört
... És összezúztam a tükört.

Haraszhay Lajos.

ŐSZI CSILLAGOK ALATT.

Fogyóban már az októberi hold.
Hamvad a tűz a szedett venyigésbe
És én a halvány csillagokba nézve
Kostólgatom az édes régi bort.

Ó régi emlék, óbor, szüret-alkony...
Az őszi ködbe, őszi feledésbe
Emelt fejjel, víg daloktól kísérve
Most indul el egy asszony.

Koszorúsan és ifjan, tánczot járva
Megy át a dombon, sáppadó homályon,
— Ó mérges borok mélyén alvó álom!
Forróbb napok, nyári napok nyomába.

Már messze jár. — Nótája elmaradt.
Kóbor szél sír az üres venyigésbe
És én az őszi csillagokba nézve
Kioltom a hunyorgó paraszat.

Kárpáti Aurél.

A hátsó sorban balról jobbra állnak: gróf Lónyay Károly, báró Rimer, gróf Festetics, gróf Larisch, Windischgrätz herceg, mellette Ferencz Ferdinánd trón-örökös, gróf Lónyay Elemér, Potoczky gróf, Nostitz gróf, Erzsébet főhercegnő (Windischgrätz hercegné), Thun gróf, Gagern báróné, Karácsnyi gróf. Az első sorban ülnek: Hohenberg Zsófia hercegné, a trónörökös neje, gróf Lónyayné Stefánia kir. hercegnő, Potoczky grófné, Nostitz grófné.

FERENCZ FERDINÁND TRÓNÖRÖKÖS ÉS FELESÉGE OROSZVÁRON, STEFÁNIA KIR. HERCEGNŐNÉL. — Mindazent fülvitele.

AZ ÉN NIPPON HÁZAM.

Ezerszáz és három esztendő folyt le Nippon szigetvilágában, a mióta az alapkövét letették az én otthonomnak.

Az ószámítás *Jenriaku* évében, a mikádó parancsára épült fel *Chorakui* apátsága. *Kaumu császár* a szent hirében álló lámát, *Denkio-Daisit* bízta meg a feladat teljesítésével. *Denkio*, vagy mint sokszor írják: *Dengyo-Daichi*, ki a VIII. század végén és IX. század derekán élt, kora és nemzete egyik legkiválóbb papja és tudósa volt. Sok időn át tartózkodott Kínában, hogy ottan theologiai tanulmányokat végezzen. A sárga császárság volt abban az időben az ázsiai féltéke kultur központja. A többi nemzetek onnét merítették vallásuk tanait, tudományukat. Irodalmi és művészeti inspirációik mind a *Jangtszi* vagy *Ho* völgyéből eredtek. Kína egyszerre olyan befolyást gyakorolt Kelet-Ázsia népeire, mint Olaszország Európára. A kifejezés maga: *Khina*, hason jelentőségű és épen annyit mond ezen a tájon, mint minálunk *Itália*.

Dengyo-Daichi új eszméitől lelkesedve, nagy tudományos készséggel és gazdag tapasztalatokkal felszerelve tért vissza hazájába. Ekkor léptette életbe a buddizmus egy új felekezetét, a *Tendait*, melynek még ma is sok követője van a nép között.

A szentély körül, a *Hondok* vagy imacsarnokok szomszédságában sorakoztak a papság lakásai. Mint a carthausiaknál, mindannyinak meg volt a maga saját háza és kertje. Elszigetelve a külvilágtól, e csendes otthonokban éltek néma, elmélkedő napjaikat. Valamennyinek megvolt a maga sajátos jellege. Mindannyinak szimbolikus jelentősége. A kis ház és környező kert megannyi eszmét jelképeztek. «Zavartalan nyu-

galom», «Örök álom», vagy «Végtelen remény» fogalmait kívánták kifejezni.

Egy ilyen szerény lak az én nippon otthonom. Az egész házam mindössze három helyiségből áll. Azok se nagyobbak, mint egy-egy jokora láda. De több joggal nevezhetném kártyavárnak, a mennyiben nagyjára papirosból épült. Pár faczölöpön áll az egész kerecs. Bambuszrudakon nyugszik a fedél. A palló sásból van fonva, gyékénnyel leterítve. A fedél zsup és szalma. A falakat pedig egy-egy árkus papiros képezi.

E leírás, félek, legyen bármennyire realiztikus, hamis fogalmat ad hajlékomról. Ha e nép építészete ösmeretlen, a papirosház csaknem lehetetlennek látszik. Sőt tovább megyek és azt kell megjegyeznem, hogy egy nippon hajlékot felfoghassunk, bizonyos fokig kell hogy tájékozva legyünk e nép gondolkodásmódját illetően is. Építészeti csodák, mint egész kulturájában, a mi jelentőséggel bír, az nem az anyag és nem a tárgy, de a *fogalom*, melyet anyaggá gyúrt és melyből tárgyat alkotott. A mintát kölcsönözte, épen úgy, mint egész művelődését, a szomszédos Kínától. Az alapterv, jobban mondva alapfogalom, változatlanul az, a mi volt régen a sárga császárság földjén. Ez ország leghíresebb szentélyei és palotái, a kínai *pagodák* és *yamenek* módjára épültek. Mai napig megtaláljuk mindazon elemeket, melyeket ottan ösmerünk; és elsősorban hűségesen meg vannak őrizve a szabályok, melyek az úgynevezett *Ting-stilust* jellemezték. Ugyanaz a sátoroszerű, oszlopokon nyugvó tető és épen olyan udvarbeosztás. Sőt még a kapu elé emelt árnyékfal, a rossz szellemektől és kíváncsi szemektől védő *fensau* se

hiányzik. De míg Kínában az anyag sokszor kő és márvány, a fedélzet pedig zománcozott cserép, sőt művészi porcellán, addig Japánban az oszlopszat és karkák mai napig festetlen gyalult fa, a tetőt pedig zsup vagy fakéreg fedi. Még azon épületeknél is, hol cserépet alkalmaznak, az szürke és színtelen. Alapzat, pincze, mindennemű fundamentum, épen annyira hiányzik, mint odaát. A legszilárdabb és legrégebb építészeti emlékek egy-egy ilyen nyílt oszlop-csarnok, melynek közfalait papíroslapok (*Fusuma*), ernyők, vagy nádfüggönyök képezték. Ez ephémér jellegét látva, nem természetesen, hogy önkéntelenül tesszük fel a kérdést, lehet-e tartós az ilyen építmény? Nem kevésbé lep meg, egy-egy híres szentélyt megtekintve, midőn azt halljuk, hogy az több száz, vagy épen ezer éves, ne feledjük, a kor nem annyira az anyagra, mint az eszmére vonatkozik. Nem maga az épület a százados, de az intézmény. Folytonos tűzvészek, gyakori földrengés aránylag rövidre szabták e műemlékek tényleges életét, de dőltek volna romba bármennyiszor, és hamvadtak légyen porrá, felépültek újra mindannyiszor. Új életre ébredtek hamvaikból, mint a fönikszerű madár. Sőt még ha nem is éri balsors, minduntalan újra tetőzik azokat, a régi gerendákat gyakran kicserélik, s a régi oszlop helyére újakat helyeznek, úgy hogy rövid időn belül a régi épületből nem marad semmi.

Chorakui ezeréves és három éves létében sok viszontagság érte. Elpusztult nem egyszer, részben vagy nagyjára, de felépült újra, habár régi nagyságából csak hirmondónak maradt meg pár emlék. De áll az őserdő százados óriásaival és ott kigyóznak a keskeny lépcsőzetes ösvények a kis szentkút felé. Ezek a ki-

kövezett, mohos meszgyék és a Buddha-szobrok-tól környezett forrás adják meg a *Chorakui* sajátos jellegét. És nem tudom, e remeteségszerű jelleg, a mai elhagyatottsága, az őserdő csendje nem-e tesszik megragadóbbá, kedvesebb otthonná, mint hajdan, mikor a középkorban teljes hatalommal felruházva, kiterjedt birtokok felett rendelkezve küldte harezba zsoldosait.

Mert nagy vala az apátságok szerepe és döntő befolyásuk a nemzet történetében. Híresek voltak a *Samurak*, nem voltak kevésbé jelentékenyek a *Lámák*. Buddha tanai Japánban a VI. században terjedtek el. A történelem feljegyzései szerint ez időben érkeztek nagyobb számmal Koreából és Kínából hittérítők, szerzetesek, apácák, bonzok és lámák.

Sholoku-Taishi, a nemzet híres regense, ki 593-tól 621-ig korlátlan hatalommal uralkodott a nemzet felett, az új vallást saját maga is elfogadva, a buddizmust hivatalos egyházi méltóságára emelte.

A mikádók maguk, kik nemcsak a shiuta egyházhoz tartoztak, de annak feje, sőt a nép hite szerint, a nap egyenes leszármazottjaiként tiszteltettek, buddisták lettek. Az elmélkedő világnézet, az elvont irányú bölcsészet hódította meg az egész nemzetet.

E felfogást hűen fejezi ki a mai napig az én pagodám. Megalapulva a hegy oldalában, beárnyalva az örökzöld tuják, chryptomeriák és kánforfák ágaitól, csendes, mint a sir...

A kis kert azonban a szerény otthon fénypontja. Kert azonban rossz szó és hamis fogalom ébreszt. Alapjában egy darab őserdő. Közepére tavat ástak. A part mentére pár sziklát gurítottak. De mindez úgy néz ki, mintha soha emberi kéz nem érintette volna. Igaz, hogy az

olyan régen történt, mintha nem is esett volna meg. Száz és száz múltó év eltörölte annak nyomát, mi mesterséges volt. Ma az egész kis oázis, sziklaival és tavaival úgy néz ki, mintha a véletlen játéka lenne, vagy természetes forrás állott volna meg a lejtő mentében.

Japán kertészei megérdemlik világhírneket. Mindannyi kész művész. De hiszen a kertészet és virágrendezés itten mindenkor a művészetek közé sorozódott. Ki ne hallotta volna hírét a nagy *Kobori*-nak, ősmertebb az ő neve a világ e táján, mint mifelénk a *Le Notre*-é. De míg Versailles virágágyai- és fasorainak tervezője elsősorban geometrikus formákat rajzol és kertje mintegy a palota építészetének kiegészítése, addig *Kobori Enshu* ligetei, mint az angol parkok, a természetet utánozzák. Az irány maga Kínából származik. De ugyanezt mondhatnánk Japán összes művészeiről. És a sárga császárság kolostoraitól vették át a szokást kerteiket valamely híres téjkép után formázni. Egyik a *Jang-tse-Kiang* szorosait jelképezi, a másik *Hunan* őserdeit utánozza. És ez ideális tájképeknek valamilyen szimbolikus kifejezést tulajdonítani szinte a híres elmélkedő rendek remeteségeiben keletkezett.

Az én kertem, mint említém, a teljes békét, a tökéletes csendet fejezi ki. Már olyan a hely természetes fekvése, hogy a nyugalom és csend önmagától hat a szemlélőre. A művész mindössze pár cserjét ültetett a fák törzseihez, néhány hatalmas sziklát ömbel óhajtott még jobban kiemelni a növényzet bujaságát és végre megásta a kis tavat, hogy a visszatükrözéssel a fákat és köveket megkétszerezze és az egész kertnek életet adjon.

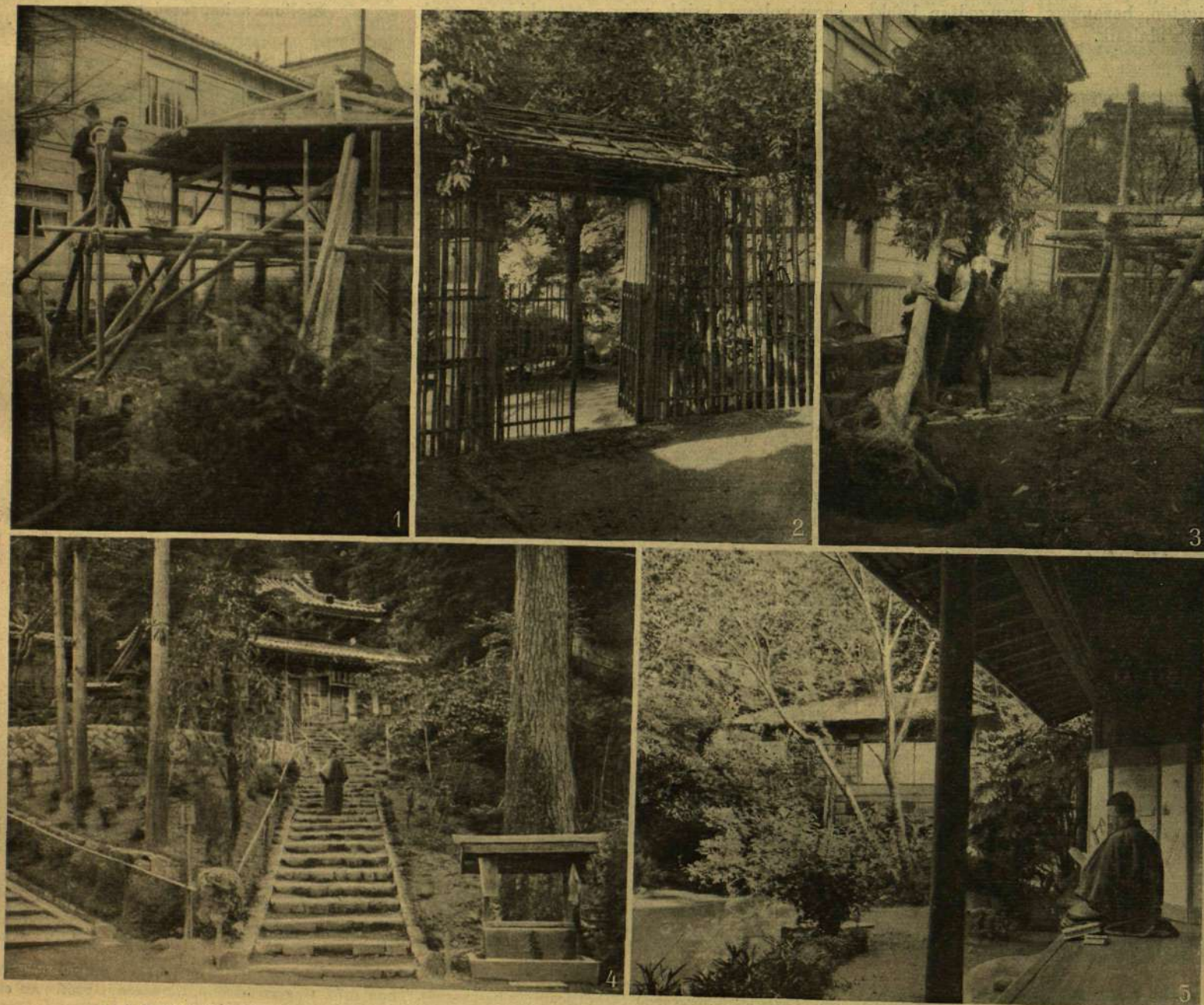
Viztükör képezte minden japán kert köz-

pontját. Körül a part emelkedése adta meg a távlatot. Ez az oka, hogy a leghíresebb kertek egy-egy hegység lábainál terülnek. A nemzet halhatatlan nevű kertészei, mint egy-egy *Seimo Rikiu*, *Gei-ami*, vagy *So-ami* még ma is virágzó kis édenjei mind ilyen fekvéssel bírnak.

Az én kertem korábbi. A legszigorúbb *canon*-ok szerint van tervezve. Egyike a régebbi buddista kerteknek, a melyeket a VI. és VII. században érkező lámák létesítettek és a mely komoly stílust mai napig *Shinden-Shikine* neveznek. Se virágágyak nem tarkázzák se utak nem keresztezik. Mindössze a fák között pár azaléa bokor rózsaszín szirmai és a víz partján egy-két kék lilium ad pár élénkebb színt. Gyalogutak helyett pedig mindössze egy mesgye kerüli meg a tó tükret. A két diszpont, honnét legelőnyösebben látszik a viztükör és a környező sűrűség, a ház ámbitusa és a szembe lévő sarkon emelkedő *Tsu ki mi dao*, a holdvilágnéz. Mert nincs olyan kert a keleten, melynek ne lenne *Tsu ki mi dao*-ja, sőt sokszor az egész kertnek egyedüli feladata, hogy kellemes keretül szolgáljon a felkelő hold szemlélésére. Mindkét pont mesteri kézzel van meghatározva. A nap sugarainál, vagy a hold derengő fényében az élénk tárló kép tökéletes.

A nap jó részét az ámbituson töltöm. Nagyobb munkán dolgozom ez idő szerint, ez oka a visszavonulásnak a csendes hajlékba. És a mint itt irok zavartalanul, a teljes nyugalom közepett, mintha varázslat visszaidézná az egész örökre letűnt korszakot és új életre ébresztené annak megragadó, hatalmas alakjait.

Gróf Vay Péter.

1. A kerti lak építése. — 2. A kapu. — 3. Terebélyes fák ültetése a kertben. — 4. Feljárat a pagodához. — 5. Az ámbitus.

GRÓF VAY PÉTER JAPÁN HÁZA.

PÁLYANYERTES MAGYAR PÁLYAMŰ II. SÁNDOR CSÁR SZOBRÁNAK PÁLYÁZATÁN.

A II. Sándor csár szentpétervári emléksobrára hirdetett pályázaton a világ minden részéről résztvettek művészek, közöttük magyarok is többen. Nem kevesebb, mint 120 pályamű érkezett be. A magyar művészet becsületét állta meg helyét e nemzetközi versenyben: a III. díjat Markup Béla szobrász és Tardos-Krenner Viktor festőművész nyerte el. Tervük egyszerű komolyságával, valóban monumentális fölfogásával tűnt ki, minden tetszetős külsőséget mellőzött. Az emlékmű kompozíciója hatalmas tömegével síremlékre emlékeztet. A csár nagyszabású, melyen állított lovasszobra szarkofágyszerű talapzatot emelkedik, az emlékmű részén elhelyezett két allegorikai csoport egyike a jobbság fűszabáditását, a másik a krími háborúban a törökök fölött aratott győzelmet jelképezi. Három oldalt egy-egy nagy történelmi dombormű mondja el a nagy csár uralkodásának legnevezetesebb mozzanatait: megkoronázását, a jobbság fűszabáditását, Plevna ostromát, míg az elől oltárszerű kiképzés keretében helyezett Pietá-csoport a csár tragikus halálával áll eszmei összefüggésben.

A MŰCSARNOK JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

Nagy ünnepek között megnyílt az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat jubiláris kiállítása, mely ötvenestendő művészeti egyesületünk kiválóságát több mint háromszáz művészettel foglalkozó embernek közel ezer alkotásával törekszik igazolni. A kép, melyet képzőművészetünk mai állapotáról ad, majdnem teljes, egy-két kiváló egyéniség, Szinyei-Merse, Mednyánszky, Kernstock hiányzik ugyan és elmaradtak festészetünk legújabb forradalmárai is. De ha ezektől eltekintünk, megtaláljuk a mult, a jelen s a jövő meglehetősen kiegyensúlyozott ellentéteit, lépésről lépésre végig vezet a kiállítás a festés módjának azon az evolúcióján, melyet itt Madarász Viktor képe és Rippl-Rónai alkotásai határoznak. Sajnos a tárlat rendezése nem felel meg annak a célúnak, melyet egy jubiláris kiállításnak első-sorban kellett volna szolgálnia. Ilyenkor a művészek és a közönség közti érintkezésben teljesen mellékesnek kellene lennie a vásárlási célúnak, a közérdek elsősorban az elért eredmények színejavának bemutatását kívánna meg, ha már lemondtak arról, a mi tán nem is jutott eszébe senkinek, vagy nem akart eszébe jutni, hogy az ünneplés egyedül helyes módja egy retrospektív kiállítás lett volna. Már pedig anélkül, hogy végig járná a Műcsarnok terméit, mindenki eleve tisztában lehet azzal, hogy e kiállításon nemcsak a színejava látható a ma művészetének, de salakja is. Boldogok lehetnénk, ha volna háromszáz komolyan számbavehető művésznünk. Pedig dehogy is van, hiszen oly magas fejlettségű művészettel áldott nemzeteknek, mint a német vagy a francia sincsen, nemhogy nekünk volna. Sokkal jobban megfelelne ez a kiállítás a hozzá fűződő reményeknek, ha a művészet kis nap-számokai elköltött sablonjaikkal, elváltot kliséikkal otthon maradt volna. Ügyeskedésük elárúsítására elég hely van már a fővárosban s még több a jó vidék vándortárlatain. Ha ezek az egyéniségtelen művészek elmaradnak az ezer tárgy helyett két háromszázat láttunk volna, de ezek inkább vonzanak a közönséget, mely így annak a tortúrának van alávetve, hogy számtalan képet böngésszen végig, míg egy-egy kiemelkedőbb alkotásra bukkan. Hiszen már két háromszáz kép is sok egy kiállítás keretén belül, ha nem egy egyéniség lelkeből fakadt. Az impressióknak, megfontolásoknak, a lelkesedésnek s az ellenszenvnek oly tömegét kelti, hogy csak gyakori, többszörös látogatás után remélhetni azt, hogy a szemlélő a műalkotással az intim megértés viszonyába lép, még olyanoktól is nehezen várhatjuk azt, kik sok lelkesedést, sok komoly tanulmányt s még több velülszületett ízlést hoznak magukkal. Ezért, a ki a magyar művészet ügyét komolyan a szívében viseli, annak kétségbeesetten kell tiltakozni az ellen a monstruózus terv ellen, hogy a Műcsarnok helyiségei megtoldassanak. Tulontúl terjedelmesek ma még azok a mai magyar művészetnek. A térhiányon sokkal szigorúbb zsűrizéssel könnyen lehet segíteni, különösen, ha még a legkiválóbb művészt is megrostálják akként, hogy egyformább képeinek csak legkiválóbbikát állítják ki. Nem ártana ezt megszívlelni. A vezetőségben különben is megvan a hajlandóság az üdvös reformokra. A zsűrit két részre osztották, egy konservatívabbra s egy újabb hajlamúra. A fiatalok teljesen megfelelték a beléjük helyezett bizalomnak, jóval szigorúbbak voltak az öregeknek.

Tekintsünk szét a tárlaton s keressük azokat a képeket, melyeket a külföldnek is megmutathatnánk, mert vagy kiválóbb egyéniségek, vagy jelentékeny irányok szülöttei. A müncheni festészet akademizmusának csillogó tradícióját *Benczúr* művei képviselik. A fősúlyt nem arcképeire helyezzük, hanem mély galériatónusban festett figurális alkotásaira, ezek sugározzák legtisztábban alkotójuk derült, erős érzékiségét. A technika csillogásának *László Fülöp* is elég áldozatot hoz. Mégis egyik képen mintha ismét *Hohenlohe* portrájának kifejező erejét érné el, ez a maga elé meredő öreg nő nemcsak előkelő, de minden ízében emberi ábrá-

zolás. Az a hűvösség, mely *László* tárgyaitól mindig meghatározott távolságban tartja, még nagyobb mértékben megvan *Ziegler* nyugodt tudással, erős jellemző erővel megfestett képein. Mily ellentétes *Csók* alkotásmódja. Feleségének arcképe minden ízében átél, átérzett, vibráló alkotás, melybe a művész beleöntötte összes artisztikus álmait. A lépcsőn lefelé haladó női alak lágyasága, felpillantó megállásának röpkésege, karjának s kezének gesztusa, melyben a mozdulat kicseng, a diszkrét színek árnyalatos skálája mind meglepőek s még meglepőbb a fiatal *Wlassics* képen a kifejezés brutális ereje. *Kriesch* Aladár temperaképei viszont egy megnyugodott, lehiggadt, belső katasztrófa után túljutott egyéniséget árul neve el, melynek tudatos önmagabizárkózása nem kevésbé rokonzenves. *Károly* Bertalan *Klém* portréja a miniatűrű, pontos részletesség daczára igen hatásos; az arckifejezés erős illúziókeltő ereje, finoman kihasznált színellentétek kiváló alkotássá avatják. A fiatalabb arcképfestők közül a legnagyobb igényekkel *Zichy* István lép fel. Színből, vonalban jellemző, de a mellett dekoratív is akar lenni, monumentális, de egyszersmind egyszerű is. S ha nem is lükteti át alkotásait mindig az ösztönszerűség közvetlensége, messze túl jut velük a hétköznapi ságon. *Zádor* István megelégszik a karakter szuggesztív kifejezésével s ezt sikerrel oldja is meg. *Körmendi* Frim nyugodt előadás módja nobilis higgadt színei is említést érdemelnek. *Hindi* Szabó Kata fejei és *Somló* Lili portraitja jóval meghaladják kifejező erőben a női átlagművészetet.

Ferencczy Károly hármias arcképe messze túl visz a szokványos arcképfestés határain. Erősen benne áll a monumentális alakfestés terénében. Bármily egyszerűeknek és csekélyeknek látszanak is eszközei, nagyarányú dimenziót ölt a nem nagy vászonra vetett kép. Ebből az egyszerűségről, mely minden ízében átélte alkotást szült, monumentális kényszerűség sugárzik. Figurális kompozíciók foglalkoztatják *Kiss* Ernőt is. Színből, vonalban és hangulatban is egyaránt erőteljes hatásokat keres hollandi és belga tárgyú képein, de ezeknél az Izraelserű komolykodásoknál őszintébbek portraitja és városképe is. Alakok monumentális csoportosításából teremti szerfelett eredeti és különös képeit *Rippl-Rónai* is, melyek erejét s originalitásuk komolyságát csakis az fogja megérteni, ki a művész utasítása szerint nagy fali képek alagondolatait látja bennük. Míg az ő képeinek tobzódó színbátások nyugtalanúsága ad erőt. *Grünwald* Béla hatalmas freskótervein a vonalak kifejező ereje érvényesül. Ezek a szénrajzok egymásmellé sorakoztatott négy, öt alaknak ritmikus összekapcsolódását adják. Egyszerűek, nagyvonalúak, természetesekek. Az alakok minden tagján keresztül ugyanaz az az egy vonalhullám fut végig s egy melodikus egészzé kapcsolja őket össze. Sok mozdulatukban ugyanazt a naiv erőt lehet megtalálni, mely a görög vázák kis rajzait nagyokká teszi.

Egyáltalában is erősen mutatja ez a kiállítás az idők változását. Ismét a figurális ábrázolásokban keresik művészeink a festészet legmagasabb céljait; a pusztá tájkép, mely a mult évtizedben néha teljesen alakok nélkül, néha alárendelt szerepű staffázssal a festészet uralkodó témája volt, kezd a háttérbe szorulni. Mintha a tájkép a hozzá oly könnyen fűződő impresszionizmussal gátolná művészeinket a monumentalitásra való törekvésben, melynek kifejezésére az emberi test lélekmozgatta ritmusa inkább megfelelő. Azok a tájképek is, melyek festészetünk gazdagodását jelentik, irányváltozásról beszélnek. A pusztá impresszionizmus lassanként háttérbe kezd szorulni. Festőinket már nem annyira az esetleges pillanatnak csak egy kis ideig igaz sajátossága köti le, hanem inkább a tájkép dekoratív stilizálására alkalmas elemei. *Klém* János képei alatt *Mihalik* nevét fogva mindenki keresni, ki az utolsó *Mihalik* képeket ismeri. Haladása eddigi gyenge dolgai után szerfelett meglepő. *Szlávyi* Lajos temperamentumának

bánatos, gyengéd jelleme mostani képeiről is letekin. *Katona* Nándornak két kiváló tájképe van a tárlaton. Lágy szürkés tonusukat hatásosan emeli ki egy-egy vörös színtől, melynek végtelenül finom ellentéte a nagy hollandi mesterekre emlékeztet. *Kosztolányi* Kann Gyula sokat törekszik felvenni Cézanne szelidebb tulajdonságaiból. *Nyilassy* is meglehetősen túlnőtt a pusztá pleinairizmuson, de mintha vesztett volna frissességéből. *Magyar-Mannheimer* is megérezte az idők szelet s nem egy concessiót tesz színben s a felületek erőteljeségében a legújabb törekvéseknek. *Feiks* Jenő dolgai valami primitivizáló merevséget mutatnak, de a képek beállításában és a nézőpont kiválasztásában mégsem veti meg az impresszionizmus eredményeit, egy-egy ötletért kirándul néha a Breugelek világába is, de minden, mi keze alól kikerül finom művészi marad. A fiatalok közül *Mikola* András és *Vidoszki* ígérnek sikereket.

Az építészeti részben évről-évre megszoktuk, hogy jelentéktelenségek vagy semmitmondó puffogtatások között átsiessünk. Idén nem sokkal jobb a helyzet. Szegény jó öreg *Calvintér*, Budapest legszebb tere finom szilüetjeiddel mit el nem követtek már, mi mindent nem terveznek ellened! A grafikai rész sem nyújt nagy meglepetéseket. *Vadász* Miklós meglehetősen egyedül áll itt is szubtilis művészetével, utána csak *Dobrovics* Péternek egy erőteljes feje érdemel említést. Azt hiszem nemcsak a sorok írója, de az olvasó is belefáradhattak az elkerülhetetlen felsorolásba, pedig elég takarékosan bántunk a megemléssel. Legyen szabad végső összefoglalásul még azt megjegyezni, a mit eddig is törekedtünk kiemelni, hogy e kiállítás tanúsága szerint a magyar pictura határozott tendenciát mutat mai állapotában arra, hogy kicsinyes, felaprózott hangulatkeresések helyett monumentális erőfeszítésre irányuljon.

Hadd jöjjön most a magyar művészeti kultúra mostoha gyermeke, a szobrászat. Évtizedeken át megszokta közönségünk, hogy a kiállítás szobrai valami mellékes függeléknek tekintse. A szobrászati érzéke meg teljesen kimerült abban, hogy Pest szerencsétlen szobrai szidta, de jobbkat nem tudott állíttatni. Talán még lelkesedett kissé a meg nem értett *Fadruszért*, elhitte egy-egy szoborról, hogy jól sikerült, de evvel ki is volt minden meritve, mert a plasztikával szemben egyáltalában nem tudott intímabb viszonyba keveredni. Vajjon mi okozta ezt? Hogy a kultúrának jóval magasabb foka kell méltánylásához, mint a festészetéhez? Avagy a mult évtizedek szerencsétlen eredményei, melyek mind onnét eredtek, hogy úgy szólván nem volt még szobrászat, de a monumentálisabb feladatokat megvoltak, melyeket az alig dadogó plasztika erőhiján csak hamis gesztusokkal tudott kitélni? Vagy talán az impresszionisztikus irány volt neki kedvezőtlen? A helyzet képe ma a javulás tüneteit mutatja. Nem mintha a Műcsarnok jobban megbecsülne szobrászait, mint annakelőtte, ugyanabba a siralmas temetőbe, az oszloposarnok zugaiba temeti a mostani feltörekvő generáció munkáit is. De ezek közt az egymástrótt szobrok közt vannak ma már oly komoly alkotások, melyek ugyanazt a szeretetet érdemelnék meg, mint a képek, sőt több gondot, mert távolabb állnak a közönség megértésétől. A kiállított dolgok közül a jók, nem igen nagyratörő alkotások, de van néhány fiatal művész, ki meg tudta övni lelke üdőségét a mi szobrászművészetünk hazug frazeológiájától. *Sámuel* Cornél intim szeretettel tud elmerülni egy-egy akt hű és vonalban szép megmintázásába. A női test könnyed bájossága vonalritmusának alig van szobrászaink között hiavatottabb ábrázolója. *Szentgyörgyi* Istvánnál. *Kisfaludi-Szobri* Zsigmond jellemzetes mellszobrainál jobban szeretjük vonalban, a kerekded zárkózottságban sikerrel összefogott aktjait, különösen guggoló nőjét. *Lányi* Deszöf, ha nem is lett hűtlen a női test formaszépségeihez, borongós irodalmi témák kezdik érdekelni. A legtöbb meglepetést a jövőben alighanem *Csikász* Imre fogja okozni. *Farkas* Zoltán.

Ströbl Alajos: Augustus főhercegasszony.

László Fülöp: Lady Wantage.

Körösfi Kriesch Aladár: Gorgophone.

Csók István: Feleségem arcképe.

Körmendi Frim Ervin: Feleségem.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT JUBILÁRIS TÉLI KIÁLLÍTÁSÁRÓL.

Rippl Rónai József: Bosnyák leányok.

Pentelei Molnár János: Piac a Garay-téren.

Telcs Ede: Szent Kristóf.

Ferenczy Károly: Testvérek.

Kiss Rezső: Imádkozók. (Hollandia.)

Mendlik Oszkár: Bolgó hollandi.

Nyilassy Sándor: Kapások.

Udvary Géza: Az ő virágai.

Benczúr Gyula: Kleopatra.

Plányi Ervin: K. A. urikisasszony arcképe.

Kleh János: Nyárfák a vízparton.

A BÖKKENŐ.

Elbeszélés. — Irta KAZÁR EMIL.

VII.

(Folytatás.)

A következő nap azzal kezdődött, hogy Cizbula kora reggel elkezdett furulyázni. Mostanában ritkán jutott hozzá a fogfájása miatt. Epekedve fújta. Egyszerre valaki megzörgette az egyik ablakot, majd hirtelen felrántotta és kiszólt egy szót.

— Hé barátom, aludni szeretnék még. Cizbula nem hallotta, fújta tovább. A hálóingos Pilisi ismételte: «hé, hé barátom!»

Az öreg úr már félkelt pitymalatkor, ő sem tudott aludni, ott járkált a virágos udvarban. Pilisi rászólt:

— Sztaricsek, mondja annak az embernek, hogy ne fújja.

— Nem hall az ilyenkor, mint az alföldi molnár aratás után. Jó reggelt kívánok.

— Legelőször is a számadásokat, bevételt, kiadást mészara meg nekem Sztaricsek, — felelt Pilisi s becsapta az ablakot.

Cizbula fújta tovább. Az öreg nem szólt neki.

A másik eseménye volt a korai időnek, hogy Érpáli megérkezett. Sétálgatva jött az állomástól idáig s gyönyörködött a szitakötők sziporkázásában. Az öreg úr már jó távoból észrevette az érkezést.

— Roszkor jön. Most már igazolni fogja Pilisit. Csak hogy ő is épen úgy lehet Pilisi, — ez járt az öreg úr fejében.

Látszólagos egykedvűséggel állt a kastély előtti fák alatt az öreg, mintha időtöltése volna. Egy lépést sem ment Érpáli elé.

— Az este hallottam, hogy az örökös megérkezett, — szölt Érpáli a kézzel a kezét után. Bicsérdinénél vacsoráztam. Ma kora reggel útnak indultam, hogy találkozzam Pilisi barátommal.

— Mondja meg Érpáli úr becsületességére, hogy ez az úr, a ki az este jött, a ki itt van odabent, csakugyan Pilisi György? — kérdezte erősen kemény hangon az öreg.

— Mért ez a kérdés, bátyám? Mért kételkedik? — csodálkozott Érpáli.

— Azért, mert én szentül azt hittem, hogy Érpáli Peti voltaképpen Pilisi György — becsült haragosan az öreg, — Pilisin kívül senki más nem tudta, nem is tudhatta, hogy Encsy Pongrácz kit szemelt ki örökösének.

— Mint barátjával közölte velem — mondta ámulva Érpáli, kinek csak most villant meg a fejében, hogy némely dolgokat feltűnően talált itt és egyszerre kellemetlenül érezni kezdte, hogy tévedést okozott.

— En előfogadom Érpáli Péter öcsém-uramat Pilisi Györgynek, de azt a másikat nem, — fakadt ki kuruze az öreg.

— Encsy Pongrácz akarata döntött, — vizsgozta Érpáli, ki nem bírta megérteni az öreg határozott kinyilatkoztatását.

— Nincs is semmi reménység, hogy maga öcsém Pilisi György lehessen?

Érpáli csodálkozó mosolygással adta meg a választ, hogy erről szó sem lehet.

Akkor még ma okvetlenül elintéztünk mindent, — szölt az öreg kategorikusan. — Érpáli barátom, nem tartom tovább vissza, hogy barátjával találkozzék, — fejezte be szavait elég hidegséggel s mindjárt el is vált Érpáltól.

Kiderült, hogy a mai napra kitűzött okvetlenül elintézni valók sok készülődést, rendelkezést, kocisnak, cselédnek, szakácsnak adott utasítást, sürgetést, Cizbula folytonos lótasfutását, kapkodást, levélírást kívánnak előzetesen s a ház egész felfordulását követelik.

Rendkívüli készséggel, mondhatni elszántsággal intézte mindezeket a követeléseket az öreg úr s annyira átadta egész lényét az ő átértett, de titkolt feladatainak, hogy magán kívül levőnek tűnt fel és Cizbula megfeszítettségének és kitalálhatatlannak tartott mindent. Az öreg az utazáshoz használni szokott ruháját vette föl s ekkor a helyzet képe tökéletesen visszaadta azt az állapotot, mikor útra készülők óráitást hallanak s hatalmat nyer fölöttük a vonatról való lekésés félmé.

Vége az öreg úrnak úgy tetszett, hogy kimerítette az idetartó feladatokat s nincs már

egyéb hátra, mint néhány szót mondani az örökösnek.

Pilisinél nyitva voltak az ablakok. Az öreg a tornácra beköltözött, hogy szabad-e? Pilisi és Érpált együtt talált.

— Uraim, egy pár órára távozom, — szölt az öreg. — Múltatassanak rendelkezni. Talán már délre vendégek érkeznek, féljön a zólyomi ügyvéd is. Azt hiszem, mindent elintéztünk.

Alighanem itt lesz Encsy keresztleánya is, a kit Érpáli úr már ismer. Ennek a lánynak a végrendelet nem testál semmit. Tanu lehetek rá, hogy Encsy gondoskodni akart a kereszt-lányáról.

— Jaj Sztaricsek barátom, ez nem elég, — szölt nyugodtan Pilisi. Tanu maga a végrendelet. Várom is a hiteles másolatát.

— Meglesz! — mondja megihlett lendülettel az öreg.

Pilisi jobban kitérte az ablakok szárnyát.

— Ezek az apró ablakok nem adnak elég levegőt. Úgy érzem, dohosak a falak.

— Encsy Pongrácznak az ablak is, a fal is jó volt és nem betegeskedett, mondta az öreg, mélységből háborgó érzéssel Encsy emléke iránt.

— Én pedig túladok rajta. A birtokot sem tartom meg. Erről is beszélni akarok.

— Mit akar, mit? — bámolt az öreg. — Eladni. Encsy Pongrácz az egész életét rászentele. Ejha! Nem komoly dolog ez — hála Istennek.

Pilisi végig nézte az öregot.

— Bocsanat, gazdatiszt úr. Nagyon bővelkedik a megjegyzésben, az ellenmondásban, de nem tud mértéket tartani azok elköltségében. Egy kissé pazarló velök.

— Bőkezű természetem, hogy többet ne pazaroljon, hát...

Azzal fejezte be a mondatot az öreg, hogy egyet fordult és tartózkodás nélkül távozott.

A vesébe látók megismerhetők volna az öregnek e pillanatban támadt mohó vágyát, mely egyenesen oda irányult, bárcsak örökre elveszítene szemé elől a képviselő urat, az örökösöt.

— Nehezemre esik rosszat hinni Sztaricsek uramról, — szölt Pilisi, nem titkolva, hogy bántva érzi magát, — és szeretném szelídíteni ítéletemet. Azt hiszem, innen szokott. Attól tartok, hamar ki kell adnom az útját.

— Nem sokat tudok róla, de egy kissé nehezemre esik, hogy egyetértsek veled, — szölt Érpáli. — Encsynek bizalmas embere volt, félmeddig barátja is.

— Ilyen elhagyott helyen nem lehet válogatni a barátokban, — e szavakkal hiusította meg Pilisi a barátja védelmezési kísérletét.

VIII.

Érpáli úgy találta, hogy ha itt akármilyen vigyázva is nyúl az ember valakihez, az mind szerzetést meg, mintha már régebben össze-vissza lett volna repedezve. Az öreg úr való-sággal széjjel ment, néha úgy tetszik, hogy kész volna bírka menni — és pedig nem is titkolja, hogy kivel. Cizbula, a szenvedő óriás mamlasz, a mint végig megy az udvaron és tornácra sietős, hosszú léptekkel, mintha ádáz kísérleteket gyakorolna, hogyan változhatnék elszánnak alakká és hogyan osonhatnék ki a fejére kötött vászonhüvelyből. A cselédek az udvaron mindegyre összebújnak, de ha valaki közeledett, annyiféle kullogtak, a hányan voltak.

A légkörnek valami szaga lett, mint a gyárak vagy a patika körül.

Érpáli kiment a rétre, a hol egészen természetes, ha a pillangók, szöcskék, szitakötők távolodni igyekeznek. A csaliton keresztül futó mesgény egyszer csak a pap fordul elé és észre lehet venni, hogy meghökken, meglassítja a lépteit. De a fiatal ember rögtön elhatározza, hogy hozzányúl. Már a száz lépésnyi távolságból köszön. Azt hallotta, hogy a pap nyájás, barátságos ember. Csakhamar meggyőződik, hogy ezt leolvasni az arczáról a leg-súlyosabb feladat.

— Örülök fötízstelendő úr, hogy mielőtt eltávozom, üdvözölhetem.

— Alig hagyom el a szobát, fejtőre munkát végzek, — mentegetőzött a plebános. — Sajnálom, váltig sajnálom, hogy még át nem

mehettem. És Érpáli úr el akar távozni? — folytatta a pap, élénkséggel intézve a kérdést. — Úgy hallottam, hogy ma vendégek érkeznek mind a két városból.

— Rám nézve idegenek. Én csak valami kis véletlenségből jutottam ide, — felelt kedvetlenül a fiatal úr.

— A másik úr, a ki az este jött, szintén elutazik? — kérdészködött megint a pap s olyan különösen nézett Érpálira, mintha cseléba venné láthatatlan fegyverrel.

— Pilisi György? Nem együtt távozunk.

— Pilisi Pilisi György, — ismételte a pap, feltűnő nézését megtartva.

— Az örökös. Átveszi a birtokot. Nagyon keveset fog itt lakni, — magyarázott Érpáli.

A pap e pillanatban a sietős ember legfőbb kényelmesebb alakját öltötte föl, izgett-mozgott; egyik kezével köszönésre emelte kalapját, a másikat bucsúzóra nyújtotta mialatt félig már megfordult a szabadulás eltökéltségével.

— Nagyon örültem. Volt szerencsém Pilisi úr — nem is tudom a nevén. Talán megismerkedem a másik úrral is, ha lesz időm, — hadarta a pap érzéketlenséggel. — Filozófiai értekezésen dolgozom. Most épen valami nehéztétel kezd kibonyolódni, tisztelni elő! em.

Sietek haza vele. Bocsanat. Tehát Pilisi úr, azaz Érpáli úr, ön már elhagy bennünket? Besztercebányáról is jönnek vendégek.

— A hölgyek? — kiáltott Érpáli érdeklődéssel.

— Talán maradhatna uram, — folytatta a hadarást a pap, intéssel adván válasza a kérdésre. — Örültem. Akárki legyen az ön Érpáli úr... Itt van ni! A tétel háborog az agyamban. Azt akartam mondani, hogy akármilyen legyen is a véleménye Descartesnak... Uram...

Meghajította magát, és elsietett. Érpáli pedig még egy kézzel tartotta a fejét, mely meglepett s rejtélyessé, igazabban mondva, érthetlenné tette a hadarást, a beszédet, a sietést, a nevek összecszerelését, még a francia filozófusét is és a pap félénke vérpirosra válását.

— Ez is itt hagyott, — szölt Érpáli — valóságos szalad. Miért kerül? Általában itt az úgynevezett összeférhetetlenség a viszonyok közt.

A vendégekre, a nőkre gondolt hirtelen s a maga távozására. Nem is akarta bevárni Sztaricseket, hanem csak egy pár sorral mondani búcsút az öregnek.

— De hát mi közöm nekem ehhez az örökösödési történethez? Nekem tetszeni kezd Emma s az itteni összeférhetetlenségi viszonyoknak mért vessem alá magamat? Elmegyek a szép kis városba s azt mondom Emmának, hogy Weinhart János uram kőfaragó műveit kutatom a régi házak kapufélfáján, a mit bizonyosan nem hisz el, hanem mint virágnyelven mondogatnak, fogad és talán meg is érti.

Érpáli Peti nagyon szerette gondolatvilágába idézni Emmát, épen mint megirandó novellájának vagy színművének ama kiszemelt hőseit, a kikkel még nincs tisztában.

Mezei barangolását, gondolatát eregetését még folytatta, mikor a rigó fűtölése, a pity-palatty csattogása és a tücskök czirpelése közé egyszerre csak jól ismert otromba városi hang pöfög közbe.

— Automobil! — kiált a málázó Érpáli profanizáltan s megfordulván, rögtön észreveszi amott a köves úton a tuduló városi szörnyeteget.

Az autót két piros napernyővel száguld. A benzín akkorákat csattan robbanó kedvében, mint a bérések ostroma. Porzik az út, dadgya gomolyog, két benzinfelhő támad, mintha felbőszült és misztikus violaszinben szeretné feltűntetni valami akarat az idomatlan gépet.

Ilyenforma lehetett Illés próféta szokere, mely a mennybe ragadta, — ez volt Érpáli gondolata, az arca pedig kiderült.

A gép száguldott, a maga zajával és a piros napernyőkkel. Hirtelen irányt változtatott, elhagyta a kastélyhoz vivő utat, letért a mezőre. A benzinnel tetszett két felhő lenge alakjában követni.

— Kód utánam, de azért a piros napernyőkkel tisztában vagyok, a szívem megsugta. A szívem vallomást tett nekem, a haszontalan.

Érpáli hangosan mondta ezeket, bár nem szenvedhette a monológokat színműveiben.

Gróf Andrássy Gyula.

Sebők Zsigmond.

Benedek Elek.

Makay Béla.

AZ IDEI KARÁCSONYI KÖNYVTÁR NEHÁNY NEVEZETESEBB UJDONSÁGÁNAK SZERZŐI.

— De hát minek kerülnek el a kastélyt? — gondolkodott tovább.

Az autó a pap háza felé tartott s előtte állt meg. A piros ernyők összecsukódtak. A pap kijött az érkezők elébe, s bement velök az udvarba.

A kastély kapujából pedig egy alak rohant ki, alakban, nyargaló lépésben is nagyobb a strucz nál — egyenesen a pap lakása felé. Érpáli önkénytelenül félreállt az úton a gázoló veszedelem elől.

— Cizbula barátom, kik jöttek?

— Nagysága Bicsérdiné, nagyságos kisasszonyával, — lihegi nagyot fújva.

Cizbula e pillanatban nem fogfájásnak, hanem fejfeszítettnek látszott, a ki fej nélkül nyargal vaktában.

— És a paphoz szállnak? — kiált utána Érpáli.

Cizbula fölemeli a két karját, azzal is, meg a bekötött fejével igenlően int és folytatja a kengyelfutást. Bepatyulált fejével a sport pályán ismerősöket most olyan athletára emlékeztetné, a ki a fejével készül boxolni.

— Emma kisasszony hajléktalan már itt — gondolja megilletődve Érpáli. — A paphoz szállnak. Ez legjobban mutatja a helyzetet.

Érző szívvvel megy ő is a paplak felé. Kicsi házaeska ez, semmi kényelmet nem szolgáltathat két úri hölgynek, se garage nincs az udvarán az automobil számára. Érpáli csak köszönteni akarja a hölgyeket.

Az egyik kis ablakba vannak aggatva a por-köpenyek; a másikon Érpáli Emmát pillantja meg, a mint nagyfátyolú kalapjának keres valami szöveget. Köszönti.

— Itt szállnak meg? — kérdezi az ablak előtt.

— Azt mondják, odaát sok a vendég, — felel Emma az ablakból. — Mondja csak, mi történik itt? Ránk üzennek, hogy azonnal jöjünk, a papnál szálljunk meg. Szerencse, hogy van autós ismerősünk. Ide rohanunk, és most mondja Cizbula, hogy a bácsi nincs itthon, elment.

— A bácsi? — veti közbe önkénytelenül Érpáli.

— Baj van itt? Hol van Pongrácz apám? Nem érthetem meg ezt a sürgetést. Cizbulát hiába kérdeztük, csak a fél lábán ugrálva jajgat. Nem mondott önnek semmit Pongrácz keresztapám? Ejnye Érpáli úr, be különösen néz rám.

Érpáli valóban mélyen áthatotta a gondolat, hogy Emma mindjárt mindent meg fog tudni, a mit pedig jó volna meg nem tudni.

— Pilisi György is itt van, — kezdte Érpáli a kitérőbe vonulást.

— Ki az?

— Encsy Pongrácz közeli rokona, fiatal ember — úgy tudom.

— Ném, ki az a Pilisi György? — kérdezte Emma, kíváncsian visszafordulva az ablakból.

— Pongrácz bátyát emlegette egyszer-kétszer. Nem tudok róla semmit. Én is kíváncsi vagyok a mai napra, — folytatta a néni s ekkor az ablakhoz állt. — Jó reggelt Érpáli úr. Ugy-e nincs valami komoly baj. Istenem, nagyon hamar megijeszt minden, nagyon ret-

tegő a természetem. Jön este az üzenet: hamar! Reszkettem, borzasztókat álmodtam. Automobilon még sohasem ültem, félek tőle, most mégis azon jöttünk. Rettogtem az egész úton, félig halva érkeztem. Érpáli úr, ha netalán rosz hírt akar mondani — kérem, hallgasson. Szenvedek, ideges rettegésben szenvedek. Ah, ne ijesszenek meg — kérem ne! Emma, be-tesszük az ablakot, léghuzam van.

Az éltés hölgy köszöntést int, becsukta az ablakot és a beszélgetésnek hirtelen vége szakadt, mint az udvari ünnepélyeken a cerelenek szokott.

— Megint a fakepnel hagytak!

Csak ennyit mondott Érpáli egy kitörni készülő monológból, a többi magába fojtotta és némán végig gondolta.

IX.

Pilisi egy csomó levelet irt kerülete előkelőkhöz. Érpáli türelmetlenkedve várta a levél-írás végét.

— A hölgyeket illő meglátogatnod, — szölt több ízben figyelmeztetően és nógatással.

Pilisi végre abbahagyta az írást.

— A hölgyek tehát még most sem tudnak semmit? — kérdezte ekkor barátjától.

— Nem merték nekik megmondani.

— Én őszintén megmondom a valót nekik. Reményilem velem jössz, Peti?

Az örökös feketébe öltözött, így mentek át a pap lakásába.

Bicsérdiné és Emma már várták őket egy kicsi szobában, mely deszkával volt elválasztva a másik szobától.

— Örülök Pilisi képviselő úr, — szölt Bicsérdiné. — Mi járatban van ezen az elhagyott helyen?

— Köszönet a figyelmeztetésért, de azt hittem, fölösleges igazolni magam. A legközelebbi rokona vagyok Encsy Pongrácznak.

— Jaj be komolyan mondja, — szakította félbe az éltés asszony, feltűnő aggodalommal. Én mindig rettegtek. Megijesztett már Pilisi úr fekete kabátja is. Tehát ön a legközelebbi rokon? Látogatába jött? Hívásra jelent meg? Uram, minket is ide hívtak, automobilon kellett jönnünk. Mit jelent ez? Hol van Encsy Pongrácz, hol késik, mért késik?

— Katalin néni, mire való ez a nyugtalanság és ijedelem? — csillapította Emma.

— Ilyen a természetem, ilyen, Pilisi úr.

— Hol a keresztapám? — kérdezte Emma is, Érpálira függesztve kerekre nyitott szemét.

— A leány előtt semmit se mondanak az urak, mert ő miatta is rettegtek. Az én nagy rettegésem előre sugdos a fülembé. Emma ne légy kíváncsi. Semmit se kérdezz, semmit se feleljek nekem.

Kocsizörgés hallatszott. Bicsérdiné rögtön az ablaknál termett és nagy lélekzettel hőkent vissza.

— A közjegyző! — sóhajtott, lehullatva mind a két kezét. — Jaj be megijedtem. Emma hozza vizet. Mért jött a közjegyző? Jelent valamit? Azt jelenti talán, hogy végrendeletet készítenek? Szót se Emma előtt.

Megitta a vizet, s valamennyire felüdülve kiharcolta Emmát a szobából.

— Mindent akarok tudni, — szölt ezután más hangot váltva. — Itt szerencsétlenség történt úgy-e? Minden tekerményt kerülő egyenest kérek.

— Legyen erős asszonyom, — mond ünnepléses komolysággal Pilisi. — Már régebben titkolja a gyöngédség a valót, drága rokonom, Encsy Pongrácz sorsának beteljesedését.

— Régebben?

Mind a két férfi némán hajtotta le fejét.

— Mi teljesedett be? Ne ijesztgessenek. A vadászaton érte talán szerencsétlenség? Vagy szélütés?

— Mindnyájunk sorsa érte utol, — ismételte semmit sem törő kényszerűséggel Pilisi.

— És nagyságos asszonyom, most új nagy kötelességek hárultak nagyságodra, a ki Emma kisasszonynak eddig is szerető anyja volt, — mond Érpáli.

Bicsérdiné konok hitetlenséggel nézett a két férfira.

— Az urak úgy beszélnek, mintha Encsy Pongrácz, az Emma keresztapja meghalt volna.

— Oly csapás asszonyom, melyben nehéz binni és szívesen áldatjuk magunkat a kétkedéssel, — szölt Pilisi.

— Nem bízhatok, még hatással sincs rám. Semmi nyoma nálam az ideges rettegésnek. Különös. Még föl sem vagyok indulva, — töprengött Bicsérdiné. — Pilisi úr, nem egy speciálista pesti doktor ön, a ki borzasztó rájesztésekkel gyógyítja az ijedősöket? Megnézheti a pulzusomat, hogy milyen nyugodt. Azt hiszem, használt az ön gyógy módja.

— Legyen is erős nagyságod, — mond hitegetően Pilisi. — Kérem a részvételem Emma kisasszonynak átadni.

Pilisi elegánsan köszönt s magával vitte Érpált is, a kit fölzaklatott a jelenet.

— Beteges, hisztériás asszony, szölt Pilisi, a mint elhagyta a pap lakását. — Egészen kihozott a sodromból. A leány azonban szép és úgy tetszik szeretetreméltó.

— Rosszul járt az öreg halálával. A körülmények rabnője, — vágott oda nem minden bombaszt nélkül az író.

— A néniének meg akartam mondani, de még meg is mondhatom, — folytatta Pilisi, — hogy Emma kisasszony szép kelengyét várhat tőlem, mielőtt szüksége lesz rá.

— Úgy! Egy kissé nagylelkűbb is lehetnél az iránt, a ki csak véletlenül maradt ki az örökségből. Az öreg úr sírja után sem kérdészködött.

— Annyi minden összetorlódtott, — mentegetőzött Pilisi. — Ennyi kellemetlenségre nem voltam elkészülve. Nem is sokat látom én Gyetvát. Reményilem, hogy egy óra alatt vége a ceremóniáknak.

Pilisi besietett a szobájába, Érpáli utána nezett.

— A hol a szivednek kellene lenni, záptojások fészke.

Az udvar hátulso zugában két kocsi mutatott, hogy vendégek érkeztek.

Pilisi az asztalán találta Encsy Pongrácz sokat emlegetett végrendeletének hitelesített másolatát. Rövid és világos Encsy Pongrácz intézkedése.

— Csakugyan szó sincs benne a keresztényről. Előbb meghalt, mintsem gondoskodhatott róla.

Az asztalra voltak még helyezve a gazdaságra vonatkozó akták, számadások, nyugták, reparációkról, adóintézk.

(Vége következik.)

A HÉTRŐL.

Az idei karácsony, hétfőre esvén a «vasárnapja» három napos szünettel szolgál azoknak, a kiknek nem minden nap vakáció. Három pihenő nap egy sorban; dolgos embereknek ritka ajándék. Nem csoda, ha az elgondolására azokban is megmozdul a vágy, a kiknek az ünnep nem a pihenés, hanem az «ellenkezőjét» jelenti. A pénzéreknek soha sincs annyi dolgot, mint vasárnap vagy más ünnepnapon. Mindennek meg kell adni az árát és azért, mert vasárnap a kávéházban üldögelek azokat is, a kiknek hétköznapon mindig talpon kell lenniük, az ő lábuk fizet. Többet kell ilyenkor futkosniuk, mint egy trainingben levő futó-bajnoknak, a ki valamelyik olimpiára készül.

Nos: a pénzérek (egyelőre csak az étermiéket) olyat gondoltak, hogy az idén ők is kiveszik a maguk szerény részét az ünnepi pihenőből. Legálább olyan mértékben, mint a villamos kocsiak alkalmazottjai, a kik az esztendőnek ezen az egy napján, karácsony szent estéjén megengedhetik maguknak azt a gyönyörűséget, hogy — gyalog járassanak, vagy otthon üljenek. A vendéglők pénzérei se követelték többet, csak hogy ezen az egy estén ne kelljen vendéglőbe menniük. Hanem otthon maradassanak, az egyik mint háziga, a másik mint vendég, a karácsonyfa tövében.

Ez a szerény kívánságunk nem teljesíthető. Nem azért, mert nem teljesítették, hanem mert nem lehet teljesülnie. Ez a kérdés nem munkadók és munkások vagy alkalmazottak egymás közötti ügye, a min összeveszhetnek vagy meggyezhetnek. Egy harmadik faktor az, a mely döntő erővel beleszól ebbe a kérdésbe és egyaránt parancsol pénzérnek, vendéglőknek, kávésnak.

A karácsony minden ünnep között a legcsaládibb és karácsony estéje minden este között leginkább az otthon. Ezen az estén a színházakban sincs előadás és a közlekedés legpopulárisabb eszköze is beszüntetik a munkát, mert az a fölvetés, hogy ilyenkor senki se távozik el hazulról. Ez az idő az otthon kultuszá. Ezt a hivatást adja neki az ünnep természete és minden hagyománya.

Mi sem lenne tehát magától értetődőbb, mint az, hogy a vendéglők is távozzanak ez estén az ürességtől. Legfőkébb az a bizonyos aglegény gubbaszt árva magánosságban az ástó nagy terem egy tarokasztalánál, melán és szomorúan ábrándozva arról, a mit — elmulasztott. Ezt a melan-kólikus képet ezerszeres földolgozásban ismerjük érzékeny novellákból, vagy szatirikus rajzokból, az írói és művészi fantáziája minden műfajú alkotásából.

De próbálja valaki megtalálni Budapestén a modelljét — a valóságban! Keresse meg karácsony estéjén azt a bizonyos üres vendéglőt vagy kávéházat a sarokban magánosan búsló aglegénnyel! Biztosíthatjuk róla, hogy ennél meddőbb expedicióra még soha egyetlenegy földfedező sem vállalkozott.

Az aglegényt ugyan megtalálhatja, hiszen van belőle bőségesen ebben a nagy városban, de nem találja se az árvaságot, se a magánosságot. Ellenben talál mindenütt akkora zsúfoltságot, eleven-séget, mozgást és családi életet, mint akármelyik más ünnepi estén, népes familiákat asszonyokkal, gyerekekkel és hatalmas karácsonyfaival, a mely mint egy tiündöklő torony emelkedik egész a me-nyezetig a terem közepén. És a magános aglegény is legfőkébb azért búsl, mert a sok ünnepi vendég kiszorította a rendes helyéről, de viszont meg is vigasztalhatja, hogy ennyi szép asszonyt nem lát, ennyi családi melegséget nem élvezhet soha hétköznapon.

Mindig így volt-e ez és minden más nagyvárosban így van-e: nem tudjuk. Lehet, hogy másutt másként van és lehet, hogy itt is másképpen volt egykoron, de hogy Budapestén ez a valóság, arról tanúságot tehet mindenki, a ki karácsony szent

estéjén egy vendéglő vagy kávéház ablakán benézett.

Már most mi ennek a magyarázata? Az-e, hogy az ünnep a maga lelkének hatását ebben a városban elveszítette? Hogy az otthon vonzó ereje már erre az egy estére se elegendő? Hogy a család fogalma dekomponálódott? Budapest közönsége egyáltalában nem csinikusabb, mint más városoké, sőt el lehet mondani, hogy egyáltalában nem ezinikus. A családi élet fogalma a modern alakulásokban módosult, az intenzivitásából valamit kettéválasztott, az otthon összetartó ereje semmiesetre se lett nagyobb, de dekomponálódásról, hála Istennek, nem lehet beszélni. Ebben a tekintetben határozottan jobban állunk Európa legtöbb nagyvárosánál.

Vizsgálat azzal magyarázni a publikus, az otthon-pótló helyek zsúfoltságát olyankor, a mikor mindenki haza kell, hogy igyekezzék, — hogy Budapestén igen sok az idegen ember, szintén nem lehet. Budapestén hétköznapokon az üzleti forgalom idején se tolong az idegen, annál kevésbé lehet föltetni, hogy az a temérdek ember, a kinek vendéglőkben és kávéházakban állítanak karácsonyfát, mind másuttan való lenne.

A megfetés igen egyszerű. Azon a nagy csomó emberen kívül, a kinek ünnepnapon se akad más házigazdája, mint a kinek hétköznap az asztalánál ül, tudniillik a vendéglős meg a kávé, van egy még nagyobb csomó ember e pompás és — szegény városban, a kinek éppen az az ünnepe, hogy vendéglőben vagy kávéházban vacsorázik. Hogy «pihenésének» gondokkal terhelt levegője szűk és szegényes mindennapi keretét néhány órára fölcserélheti egy másikkal, a mely amahoz mérten csupa dísz, pompa és cselgóság. Igaz, hogy az este így többé kerül, mintha otthon töltene, de meg van írva, hogy nem csak kenyérrel él az ember. És Budapestén, az egy szobakonyhás lakások fővárosában százezer számára élnek azok, a kiknek ünnep és esemény, ha egyszer, mint mondani szokták: emberek közé kerülhetnek, urak lehetnek, az asszony magára öltheti

az egyetlen paradés selyem — vagy csipke blousát, a mely egész esztendőben ott lóg érintetlenül a vékonyfalú kis poltáros szekrényben és kritizálhatja az ételt, a melyet ez egyszer nem neki kellett főznie.

Lenne csak minden otthon szép, kellemes, deris, meleg ebben a városban, nem pedig fojtogató gondok fojtó levegője, tanyája, zsúfolva emberrel és nyomorúsággal, akkor fölösleges lenne a pénzéreknek magukat indítani a karácsonyesti vakációjukért. Mert akkor egyszerűen fölösleges lenne, a mi most nélkülözhetetlen. A mit most hasztalan kérnek, hogy bezárjanak, hasztalan lenne nyitva tartani a vendéglőt. És ha mindenkinek lenne ünnep keretül alkalmas otthona, a ki ott-hont alapított magának, akkor annak a bizonyos aglegénnyel se kellene a vendéglőbe vagy a kávéházba szorulnia. A hol az embereknek megvan a módjuk hozzá, hogy házigazdák lehessenek, ott a vendégnek is jut hely a családi asztalnál.

De addig, a míg így lesz, a hogy most van, a míg szegénység és drágaság valósággal kurta-vason tart százazereket: egyenesen kegyetlenség volna ezen az estén bezárni a vendéglőket vagy kávéházakat. Sőt bizonyos értelemben valósággal ünnepnaptárs azok rovására, a kik éppen azzal ünnepelnek, hogy ezen az estén — vendégi rangot és módot élveznek.

Szó sincs róla: a pénzérek kívánsága nagyon érthető, jogos és méltányos. De ha még se teljesíthető, megnyugtathatja őket az a tudat, hogy a miről le kell mondaniuk, nem a kapzsiság vagy a hatalmi gőg martaléka, hanem áldozat, a mit szegény embereknek hoznak. Ezen az estén egy humánus illuziót szolgálnak, olyan embereket, a kiknek vajmi kevés jutott vagy maradt az illuziókból. És az ilyen szolgálatban van valami, a mi a lelke szerint ünnepi.

*

Íme: mennyire a lehetetlenség határán van már az is, hogy ez a város csak egy estére is meg- lehessen a vendéglő otthon-pótló intézménye nélkül. Már most, hol az a bátor fantázia, a mely el

tudja képzelni: mi történne Budapestén, ha egy ilyen három napos ünnepen át a kávéházak állan-dóan zárva maradnának. Pedig a kávéház, úgy látszik, elenkülözhetőbb, mint a vendéglő, mert ebédelni muszáj, de fekete kávé inni utána nem föltétlenül szükséges.

És mégis minden túlszám nélkül el lehet mon-dani, hogy egy ilyen intézkedés vagy elhatározás, a mely látszólag csak egy fölösleges luxust vonna el az emberektől, valóságos katasztrófát jelentene a város közönségére. Nem a kávéosokra (a kávéház elég jó üzlet, hogy kibírja ezt a veszteséget): hanem arra a sok, sok ezer emberre, a ki hering módjára összeréselve, fojtó hőségben és fojtó füstben, melegítő, fűtőtől, zsivajtól kabutban, kora reggeltől késő estig a kávéházban tölti ezt a három napot és — boldog, hogy ott lehet.

Nem, mintha ez lenne a legnagyobb öröm és a legnagyobb kéj, a mit elképzelni vagy kívánni, de mert igenis ez a legtöbb és a legnagyobb, a mit megvásárolni tud, abból, a mi az ünnepi vásárlá-sok után még a zsebében maradt. Akárhányszor emelték is a kapuczinár árát, a kávéház még min-dig a legolcsóbb — ha nem is szórakozó, de jól fűtött és jól világított hely, a hol esetleg mulatni is, de mindenesetre kényelmesen ülni, olvasni és melegedni lehet. Nem valami tozódóan dús pro-gramm a gyönyörködő vagy számára, de minden azoknak, a kiket ez is kielégít, mert erre is csak ün-nepkor telik és ha ehhez se juthatnának így hozzá, akkor még erről is kénytelenek lennének lemondani. És akkor nem maradna számukra más, mint szűk otthonuk hideg homálya vagy az utcán való szomorú döngő: egyik se tulságos élvezet.

Egy francia szociológus azt írta, hogy Páris-ban menten kitörne a forradalom, ha a párisi munkás kénytelen lenne lemondani az ebéd utáni fekete kávéjáról. Bizonys, hogy Budapestén is nagy baj lenne, ha az ünnepnapon fekete kávéjukra be nem térhetnének a kávéházba azok, a kiknek a szerény, sovány kis ebédje után éppen ez je-lenti — az ünnepet. Egyaránt a legkisebbet és a legnagyobbat.

Szigma.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A lap virága és egyéb írások. A magyar élet-nek a legújabb korban végbement átalakulása hozta magával, hogy az írók és a közönség egyaránt el-távolodtak a szabad természetűtől. Az emberek ma-guk is a városba vonulnak, nagy házak falai közt töltik életük javarésztét s a természetben csak mint látogatók jelennek meg, nem mint benne s vele közösségekben élők. A természet szépségeit élvezni tudják, sőt éppen mert ritkábban jutnak hozzájuk, annál jobban élvezik, de nem élnek benne, nem figyelik azzal az aprókos szeretettel és nem is ismerik. Ehhez képest az irodalom is elváltozik, másféle képeket rajzol, szintén a városokba vonul, a városban élő emberek életét, szenvedéseit és örö-meit, szenvedélyeit és küzdelmeit írja le. A *plein air* mind ritkábbá lesz s legfeljebb ha egy-egy tájkép alkalmán jelenik meg, nem adja az iro-dalom levegőjét annyira, mint régebbi irodalmunk-ban. A mai regények és novellák túlnyomó rész-ben a falak között játszanak le. Elfogynak las-sankint a természetimádók az irodalomban s ritka-sággá válik az olyan könyv, melynek megírásá-hoz a természet adta meg az ihletet. A természet-nek sem liráját sem epikáját nem érzi a mai iro-dalom olyan erősen és közvetlenül, mint a hogy valamikor érezte. Jóformán Bárony István volt évek során az az egyedüli, a ki íróink közt ezt a hangot képviselte. Újabban társa akadt Makay Béla személyében, a ki most már harmadik köny-vével lép a nagyközönség elé. Már néhány év előtt jelentek meg *Hegyen-völgyön és Verőjén-yben* című könyvei, melyekben egy a magyar föld szépségeitől ellett természet-rajongó szólalt meg. Ezekben a könyvekben Makay mint passzionátus vadász ember járt-kelt, figyelte a természet szé-pégeit, a tájakat, a növény és állatok szépsé-geit és érdekességeit. Úgy mutatkozott be, mint irodalmi tájképfestő, a ki a körülötte eláruló nagy-szerű látványosságnak a színeit igyekezett az ol-vasó szeme elé vetíteni. Új könyvében, melynek *A lap virága és egyéb írások* címet adta, már egy lépéssel tovább megy: a természet keretébe alakokat, helyzeteket, emberi cselekvéseket és szen-vedélyeket helyez, szóval történeteket komponál, a melyek mintegy magából a természetből nőnek ki s a melyekbe nemcsak mint háttér, hanem úgy-szólván mint szereplő olvad bele a természet. A kötet első darabjában a természetbe elvegyülve, úgy-szólván mint természeti jelenség tűnik elő, sejtelmesen beleolvadva a lápi világ különös han-

Svájczai selyem vámmentesen :: házhoz szállítva!

Kérjen fekete, fehér vagy színes újdonságaink mintáit: duchesse, voile, satin, soie, taffetas, crêpe de chine, colonne, oiseau, mousseline 120 cm. széles, méterenként 120 K-tól kezdve. Ruháknak, blúzoknak stb.-nek való bárány és peluche, ugyanígy himzett blúzok, valamint batist, pamut-vászon- és selyemruhákat. Mi csak garantáltan erős selyemanyagokat adunk el vámm- és portómentesen közvetlen magánvételre.

SCHWEIZER & Co., LUZERN U 24 (Svájc.) Selyemkivitel. Királyi udvari szállító.

Divatos ridikülök

Kaphatók Csángónál a készítőnél Budapest, IV., Múzeum-körút 5. A cím fontos! TELEFON

A ki az egészséges bőrpótlásra súlyt fektet, szívesen elfogadja, gyönyörűen polírozott, valamint fehér arcbort elérni óhajt, kizárólag a vasszóparipa-**lilomtejszappant** használja. — Egyedüli gyártó: **Bergmann & Co. Tetschen a. E.** Darabja 80 fillért minden gyógyszerárban, drogériában és illatszerüzletben stb. kapható.

Egyedüli teljesen pormentes, ruganyos és higiénikus padlózat, tökéletesen zajtalan, pormentes és melege tartó, szövetszerű hatással. Izlées sima színekben és Inlaid kereszttel. Legkötőbb tartós-dolgozott modern ság és egyszerű ke-mintázatokkal. :: Költségvetés díjtalan.

ELsingler M. J. és Fiai Bpest. V., Báthory-u. 6. Telefon 139—32. szám.

TÖRLEY-PEZSGÓ

A modern Hölgy

Nem kellene elmulasztania a legmagasabb körökben bevezetett, ártalmatlan szépségi szereinket állandóan használni, mert hatásuk bámulatos.

Paradisía az előkelő hölgyvilág arckréme

Marmora mandulaliszt, kedvelt mosdópórszappan helyett. — 3.50 K.

Anonyme rizsvirág-powder, válogatott finomságú, kellemes, föltétlenül tisztá, fehér vagy testszíneiben. — 6 K.

Kapható: Cs. és kir. főhercegi udvarok szállítóit.

M. & Mme CZARTORYSKI kosmetikai, intézet, Bpest, Szervita-tér 4.

Fog-Krém

KALODONT Szájviz

TÁTRALOMNICZ Téli sport szezon december 15-től márczius 15-ig.

A legszebb bob- és rodlipálya új felvonóval. — Posta. — Távirat. Telefon. — Vasutállomás. Összeköttetés mindenfelé. — Prospektus.

SALVATOR kiváló bőr- és lithiumos gyógyforrás

vese- és hólyagbajoknál, köszvénynél, cukorbetegségnél, vörhenynél, emésztési és légzési szervek hurutjainál kitűnő hatása. — Természetes vasmentes savanyúvíz.

Kapható ásványvízkereskedésekben és gyógyszerárakban.

SCHULTES ÁGOST Szinye-Lipóci Salvatorforrás-vállalat, Budapest, V., Rudolf-rakpart 8.

Kövérség ellen használd Paríshon :: **Le THE MEXICAIN DU Dr. JAWAS**

mely anélkül, hogy az egészségnél ártana, kitűnő eredményt jár, minden diéta nélkül. The Mexicain, Paríshon, a Narodetzi-Rézall gyógyszerárban készült. A tesztesség nemcsak az alak elegáns voltát befolyásolja, hanem idő előtt vént. Dr. Jawas The Mexicainje nyulánálk tesz és bájos farmát ad. Meglepő eredményt: Övekednek utána a nők és úgylőnk erre a névre: «THE MEXICAIN» Dr. Jawastól Paríshon. — Kapható gyógyszerárakban. — Csomagonként 3 korona 50 fillér.

Nagybani leirat Ausztria-Magyarország részére **Török József** xxxx gyógyszerárban, Budapest, VI., Király-utca 12. szám. xxxxx Használat előtt.

Világhírnevet szerzett HAVZI kanári madaraim.

300 nál több leg-magasabb kitűn-tetés, több állam-díj, nagy arany birodalmi érem, arany tisztele-tessillag és 10.000-nél több köszönet. Ajánlok mélyhangú ff énekeseket 8 korona 10, 12, 16, 21 kor. és felebb. Jól etethető tonyisznócsényeket 3 K-tól 3 K 1/2-ig. Feltétlenül megbízható ki-szolgálás. 14 napi próbaidíj. Élő állapotban való megérkezéskor jótállás. Küldés utánvétel. Kérje díj-ment. nagy 4. sz. katalógusomat.

FRIEDRICH SAUER Graslitz (Erzgebirge).

HIRSCH és FRANK Budapest-Salgótarjáni Gépgyár és Vasöntőde Részvénytársulat BUDAPEST, VI. KERÜLET, ARÉNA-UT 127. SZÁM.

Külön osztály

téglagyári gépek.

GYART: falitégla és cserépsajtókat, téglagyártó és agyagmegmunkáló gépeket legújabb és legjobban bevált szerkezetekben. :: ::

Elvállalja anyagvis-gálatok kivételét és teljes téglagyári telepek létesítését.

Török és költésigvetések díjtalanul.

ELSORANGU — REFERENCIÁK.

SZÖRME OCCASIO

ELKÁN és GERŐ SZÜCSÖKNÉL BUDAPEST, VI. PETŐFI-UTCA 5. sz.

= AGYTOLLAK =

Legelőnyösebb bevásárlási forrás: Magyar Kereskedelmi Vállalat * Miskolc 30. Teszték árát nálant kérni. Teszték áránálantot kérni.

gultába egy szerelmes leány alakja s ilyen iró elbeszélés több is van a kötetben. Másutt régmúlt idők támadnak fel, történelmi háttér tárul elénk, vagy népi alakok sorakoznak fel a maguk apró, de nekik egész világot jelentő eseményeivel, vagy heves szenvedélyek lobbanak ki a plein air háttérből. Tizenhárom ilyen novella, vagy jobban mondva kép van összegyűjtve a könyvben, valamennyi egyforma érdekességű és valamennyi egy romantikával teli fantáziájú író béléget viseli magán. A kötethez maga a szerző rajzolt csinos színes címlapot.

A „Jogállam” jubiláris füzet. A Jogállam jog és államtudományi havi folyóirat, melyet **Edvi-Illes Károly** főszerkesztő, dr. Baumgarten Nándor egyetemi m. tanár és dr. Gyomai Zsigmond ügyvéd szerkesztenek, most töltötte be fennállásának 10-ik évét. Ez alkalomból a Jogállam szerkesztő-sége közel 200 oldal terjedelmű jubiláris füzetet adott ki, mely a kiváló és érdekes értekezések egész sorozatát tartalmazza. A Jogállam munkatársai sorában a lefolyt tíz évben hazai jogirodalmunk legkiválóbbjai szerepeltek s e folyóirat jogi irodalmunk színvonalának emeléséhez nagyban hozzájárult. A jubiláris füzet bevezető cikkében Edvi-Illes Károly számol be a Jogállam tíz évi működésének eredményéről. A füzet értekezéseinek sorozatát gr. Apponyi Albert a nemzetközi törvényalkotás szervezéséről szóló tanulmánya nyitja meg, melyben rámutat arra, hogy a hágai békeértekezleteken, melyek az 1907. évi határozathoz képest időszakonként ismétlődnek, a nemzetközi törvényhozás csirája rejlik. **Wallace** Gyula, a közigazgatási bíróság elnöke, a közigazgatási bíráskodásról terjeszti elő reformjavaslatát. **Nagy Lajos** a képviselőház elnöke közigazgatásunk reformjáról ír nagyszabású tanulmányt, míg **Zsitvay Leó** kuriai tanácselnök a valódiság bizonyításának, megtagadásának most nagyon is aktuális kérdésével foglalkozik. Dr. Baumgarten Izidor kuriai tanácselnök a hatóság előtti rágalmas kérdésről fejtegeti és különösen arra a visszássá gyakorlatra mutat rá, a mely a hatóság előtti vádaskodás és a rágalmas közti kellő határvonalat összekeveri. **Degré Miklós** törvényszéki elnök a biztonsági rendszabályok kérdésével foglalkozik, **Plosz Sándor** volt igazságügyminiszter a törvényes vélelem természetéről itt adja elő először új perjogi elméletét, a mely az ú. n. előzetes valóság és a törvényes vélelem közti különbséget fejti ki. **Zielmann Ernő** bonni egyetemi tanár a holttesten való joggal, **Schuster Rudolf** közigazgatási bíró pedig a tulajdonjog utólagos kikötésének fenntartásával fog-

lalkozik, még **Földes Béla** az uzsora lényegéről szóló elméletét fejti ki. **Schwarz Gusztáv** egyetemi tanár a jogi oktatás megreformálásának szükségességét fejtegeti és különösen a jogi szemináriumok újjászervezésével és ismételt kurzusok rendszerezésével kívánja ezt megvalósítani. Az új ügyvédi rendtartás feletti aktuális kérdéseivel **Pollák Illés** és **Baracs Marcell** foglalkoznak. A Magyar Jogászegyletről szóló rovat **Pollák Illésnek** „A jog és az egyén küzdelméről” szóló előadásával foglalkozik, míg az egyéb állandó rovatokban **Kiss Géza** az ági öröklés törvényhozási szabályozásával, **Baumgarten Nándor** dr. kereskedelmi joggyakorlatunkkal, **Lengyel Aurél** pedig büntető joggyakorlatunkkal foglalkozik. Jogirodalom, a külföldi jogélet rendszeres ismertetése és a szakosok szemlé zárja be a tartalmas füzetet.

Protestáns Család és Iskola. Ily cím alatt figyelemre méltó irodalmi vállalat indult meg Kapi Béla köröndi ev. lelkes szerkesztésében. A 12 szép vászonkötésű könyv végig vezet az emberi értelemtől egészen fejlődési fokozatán. Kezdi a kisgyermek lelket gyönyörködtető meséivel, majd folytatja ifjúsági elbeszélésekkel, történelmi munkákkal, végül a felnőttek részére elbeszélést, kisregényt, ismeretterjesztő és jellemképző munkát ad. A könyvek nemcsak tisztá szellem, vallásos erkölcsi irányzat fűzi egységbe, anélkül, hogy egyoldalú felekezeti eszmerés csapna. Apró gyermekek számára való mesés, verses könyveket írtak bele **Pusa Lajos**, **Dingha Béla** és **Albert József**; történeteket, elbeszéléseket **Gyurátz Ferenc** püspök, **Hamas József**, **Farkas Mihály**, **Babay Kálmán**, egy kis regényt **Gyurátz Ferenc** és **Masnyik Endre** és **Boros István** történelmi munkákat, **Stráner Vilmos** és **Kapi Béla** pedig vallásos tárgyakat írtak bele.

Mikszáth-almanach. Az idén is megjelent, mint minden évben szokott, a Mikszáth-almanach, **Herczeg Ferenc** előszavával, a melyben a magyar humor pusztulását panaszolja elmésen, sok igazsággal. Az almanach többi része csupa novella ismert nevű íróktól; összesen tizenhat író munkája van benne.

A „Jó Pajtás”, **Sebők Zsigmond** és **Benedek Elek** képes gyermeklapja karácsonyi számában rendkívül gazdagságot nyújtja a válogatott olvasni valónak. Terjedelme jóval nagyobb a rendesnél s írtak bele jóformán összes kedvelt írói. Karácsonyi verset **Endrődi Sándor** írt, rajta kívül még **Benedek Elek** és **Lampérth Géza** írtak verseket, **Szemere György** elbeszélést, **Sebők Zsigmond** folytatja **Dömötör Dömötör** sportlandjait, **Benedek Elek** kedves kis szindarabot ad, a világ legszebb meséi

sorozatában. **De Amicis** egy gyönyörű elbeszélését találjuk s megvan ebben a számban a **Faragó bácsi** mozija és a **kis diákok levelei** rovat is. Szép képekkel **Faragó Géza**, **Keményi Jenő** és **Gergely Imre** rajzoltak, **Méray-Horváth Opika** műkorcsolyázó bajnok elmondja első lépéseit a jégén. **Murai Károly** vigjátékok írt, **Schöpfung Aladár** érdekes és tanulságos történetet, **Benedek Elek** befejezi kitűnő regényét **Zsiga bácsi** mulatságos mókát mond el. A rejtvények, szerkesztői üzenetek egészítik ki a szám tartalmát. A „Jó Pajtás”-t a Franklin-Társulat adja ki, előfizetési ára negyedévre 2 korona 50 fillér, félévre 5 korona, egész évre 10 korona, egyes szám ára 20 fill. Mutatványszámot kívánatra ingyen küld a kiadóhivatal. IV. ker., Egyetem-utca 4.)

Új könyvek.
A lap virága és egyéb írások. Írta **Makay Béla**. Budapest, Franklin-Társulat; ára 4 korona.
Protestáns Család és Iskola. Szerkesztő **Kapi Béla**. Kiadja **Wellisch Béla** Szent-Gothárdon. 12 kötet. Egy-egy kötet ára vászonba kötve 1-20 korona.
Mikszáth-almanach, 1912-re. Szerkesztő **Herczeg Ferenc**. Budapest, Singer és Wolfner; ára 2 korona.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a következő napokban: **Fodor Bertalan** igriczi ref. lelkész, 64 éves korában Igliczen. — **BITTSÁNSZKY ARNOLD** a vaskorona-rend lovagja, királyi tanácsos, 82 éves korában Pozsonyban. — **Sasadi TUSCHNER ÁGOSTON** nyug. kuriai bíró, 84 éves korában Budapestén. — **Nemes Kiss ZSIGMOND** királyi tanácsos, ügyvéd, a szentesi negyvennyolcas honvédegyesület elnöke. Csongrád vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, a szentesi református egyház volt főgondnoka, 82 éves korában Szentesen. — **Bereityőnjátsi PALLAGHY GYULA** Abauj-Torna vármegye nyug. főjegyzője, 42 éves korában Budapestén. — **PALUGYAY KÁROLY**, a pozsonyi Zöldfa-szálló tulajdonosa, 61 éves korában Pozsonyban. — **MOLDOVÁN JÓZSEF** városi kiadó, 42 éves korában Zilahon. — **FARKAS ODON** gyógyszerész, 59 éves korában Hajdúhadházon. — **BACSAK PÁL**, Pozsonyban volt alispánja, 75 éves korában Pozsonyban. — **GILGENBACH KÁROLY** győrvármegyei törvényhatósági írodatiszt, 59 éves korában Győrött. — **Zalaegerszegi SZALAY GYULA**, 57 éves korában Nagykorósán. — **KLEIN MÓR**, a Klein I. D. szállító-cég belfigye, 80 éves korában Budapestén.

ten. — **KOMÁROMY KÁROLY** a székesfehérvári káptalan olvasó-kanonokja, 71 éves korában. — **HUBER ODON** nyug. főszolgabíró, 39 éves korában Máramarosigeten. — **LUSZTIG JÓZSEF** magánzó, 72 éves korában Nagyváradon. — **MÁRKUS FERENCZ**, 59 éves korában Esztergomban. — **WATROVICZKI VIKTOR** Győző nyug. posta- és táviró-tiszt, 54 éves korában Ujpesten. — **ESSŐ ISTVÁN** cukorgyári hivatalnok, 48 éves korában Acsközsegen. — **IDŐSEBB RÉMI JÓZSEF** festőművész Budapestén. — **FOGARASCHER LAJOS**, 70 éves korában Budapestén. — **BAICH IVÁN** báró főrendiházi tag bocsári birtokán, 49 éves korában. — **MAAR LÁSZLÓ** gyógyszerész gyakornok, 19 éves korában Kecskeméten.

Özv. **FILEP SÁMUEL**, szül. Lándoz Lilla, 90 éves korában Kolozsváron. — **ÖZV. KRAMOLIN ISTVÁNNÉ**, szül. Benovics Erzsébet, 80 éves korában Budapestén. — **KOÓS ROBERTNÉ**, szül. Feyszenyi Alexandra Franciska, 66 éves korában Szepes-Bethlenfalván. — **PALÁSHY ISTVÁNNÉ**, szül. Pesthy Hermin, 37 éves korában Erzsébetfalván. — **BAKÓCZ ISTVÁNNÉ**, szül. Gözöny Erzsébet, 36 éves korában Ráckevén. — **ÁIGNER ISTVÁNNÉ**, szül. Horváth Lujza, 30 éves korában Budapestén. — **MATYÉKA KÁROLYNÉ**, szül. Kollár Irma Budapestén. — **KÁLMÁN ADOLFÉ**, szül. Sonnenfeld Lili, 30 éves korában Budapestén. — **OLÁH GYÖRGYNÉ**, szül. Csatári Jolán, 24 éves korában Diósörszentmártonban. — **LIPÓCI LAMOS ALBIN**, m. kir. postamester, 47 éves korában Miskolcson.

EGYVELEG.

*Egymillió kilométeres vasúti vonal. 1911 januárjában öreg földünk vasúti hálózata már néhány ezer kilométerrel meghaladta az egymillió kilométert. 1825-ben indult a vasútépítés fejlődésnek s 86 év lefolyása alatt történt ez óriási haladás.

G. L.
A nemzetközi statisztika a nyugati kultúrállamokra vonatkozólag is érdekes tényként megállapította, hogy — különösen a vadászatot kedvelő nemzeteknél — mily nagy szerep jut a karácsonyi és újévi ajándékok között az öntöltő pisztolyoknak. Az egész világ legtekintélyesebbek elismert 7-65 mm-es Frommer-pisztolya és e célra különösen alkalmas és a mint értéklük, a Fegyvergyár tényleg éjjelnappali munka átal ígyekszik a nagy karácsonyi és újévi keresletnek Frommer-pisztolyokból megjelenni.

Asszonyaink előtt nem titok többé, hogy szépségük ápolására a legelőkelőbb körökben annyira kedvelt „Paradisiav-arczkrém”, „Anonymus-rizsivirágpudder” és a „Marmora” mandulaliszt mosópor a legmegbízhatóbb

kosmetikai szerek, melyeket M. és Mme Csartoryski intézte cs. és kir. főhercegi szállító, Budapest, IV. Szervita-tér 4. szám alatt kizárólag.

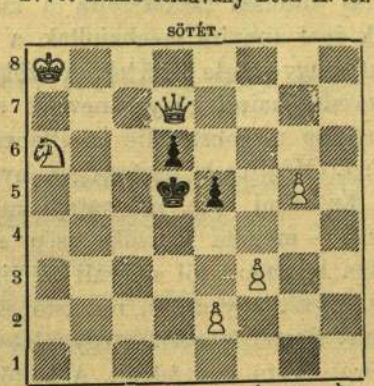
Zenekedvelők trüme. Érdekes újítást hozott meg az Országos hanggyűjtőintézet, mikor havi 3 koronát kölcsön adja a legújabb zeneműveket egy helyben, mint vidéken. Ha érdeklő, kérje a „B” prospektus azonnali megküldését. Országos hanggyűjtőintézet, Budapest, VI., Andrássy-út 47.

Minden cipőbe alkalmasító a szab. Laufer lufialpítzó, a fájdalmat járás közben megszünteti. Ismeretét kívánatra ingyen küld az egyedüli készítő: Székely és Társa ortopéd. cipőkészítő, Budapest, IV., Múzeum-körút 9.

A bördőndipar fejlesztése. Rövid néhány év óta nagy haladást látunk a bördő és a bördőszmú-áruipar fejlődésében, különösen a közismert Csángó bördődnél, aki saját készítményű áruival nagy arányú kivitelt és versenyképességgel uttörő eredményeket szerzett. Felhívjuk olvasóink figyelmét e cégre, melynek üzlete IV., Múzeum-körút 5. sz. alatt van. (Lásd a hirdetést.)

SAKKJÁTÉK.

2776. számú feladvány Beck A.-tól.

Világos indul és a második lépésre mattot ad.

A 2772. sz. feladvány megfejtése Geyerstam A. F.-től.

Világos. Sötét. Világos. a. Sötét.
1. B8—c8 — Ke5—d6 (a) 1. — — — — — t. sz.
2. Fe3—f4 † tbt. 2. Be8×e7 † tbt.

Helyesen fejtették meg: **Merényi Lajos**. — **Gézt József** és **Stark Vilmos**. A „Budapesti Sakk-kör”. — **A. Budapesti III. ker. Sakk-kör**. — **Lendvai Antal**. — **Tyebogrod Pál**. — **Ber Mór**. — **Gottlieb István** (Budapest). — **Németh Péter** (Csongor). — **Kintzig Róbert** (Bakert). — **Müller Nándor** (Szombathely). — **Hoffbauer Antal** (Lépt).

vér). — **Szabó János** (Bakony-Szentlászló). — **A. Győri Sakk-kör**. — **Székely Jenő**. — **Mészáros József** (Győr). — **A. Zbori Társaság**. — **A. Kalocsa Katolikus Kör**. — **Vedres Miklós** (Zirc). — **I. Hubay Bertalan** (Bodad-ujak). — **A. Dunaföldvár Egyetemi kör** (Dunaföldvár). — **Barna Mihály** (Bibersdorf). — **Csalnoki István** (Hajdúhadháza). — **A. Leibici Gazdasági Kaszinó** (Leibici). — **Lusztik János** és **Szivák János** (Alberti-ira). — **Csongori Kaszinó** (Csongor). — **Király Mihály** (Zenta). — **Kann Rózsa** (Temesváros). — **Budai Sakkos Társaság** (Budapest). — **Falkó Imre** (Tálas).

Előfizetési feltételeink:

A „Vasárnapi Ujság” negyedévre 5 korona, fél évre 10 korona.

A „Vasárnapi Ujság” a „Világkrónika”-val negyedévre 6 korona, fél évre 12 korona.

Az előfizetések a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatalába, Budapestén, Egyetem-utca 4. szám küldendők.

Szerkesztői üzenetek.

Ha feltételek Téli fák. Bizony nem sok van bennük, egy egészen fejletlen kezdő próbálgatásai, a melyekből nem lehet következtetést vonni semmire.

Karácsonyi szomorúság. Egészen közönséges dolog, egyetlen szó sincs benne, a mi csak a legkevesebb, szellemi vagy érzelmi felindulást árulná ki.

Egy fiatal kezdő szép játékán. Itb. A versek nem érnek semmit. Fecsegések az életéről. Zavaros, forma és tartalom nélküli szövegek, se maguk, se gyökereik. Babonás rőzsák. A két történet nem elég érdekes s nincs is valami különös írói eredetiséggel megírva. Manapság már annyira fejlett a magyar novella, hogy az ilyen közép-szerű dolgoknak egyáltalán nincs helye. Karácsony este van. Rosz vers sohasem lehet időszertű.

KÉPTALÁNY.

A 48-ik számban megjelent képtalány megfejtése: **Török világ Magyarországon.**

Felolós szerkesztő: **Holtz Pál.**

Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Vármegye-u. 11. Kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4.

Califig
Kaliforniai fügeszirup.
Természetes hashajtószert,
gyümölcs- és növényenyedvből előállítva, vegyjószáratétel nélkül. Azonnali, biztos, érzékelatlan hatás. Nagyon kellemes íz. Orvosilag javallva. Felnőtteknek s gyermekeknek egyaránt hűtőnőn alkalmazás.
Minden gyógyszerárban kapható.
Nagy üveg 3 Kor., kis üveg 2 Kor.

Kaliforniai fügeszirup.
Keleti-féle cs. és kir. szab.
Sérvkötő pneumatikus gumipneumatikával, a legtekintélyesebb a maga nemében.
haskötő támogat és erősít elgyengült állatzerkeket.
gummi gőrszerkezetek.
műtájak műtájak, műtájak.
testgyógyászati járó és támogató, egyenestől, valamint a betegápolás a technika legmodernebb elveit azonnal legújabbjában gyári árak mellett készítették.
KELETI J. cs. és kir. szab. sérvkötők és testgyógyászati gépek gyárát Budapest, IV., Koronaherczeg-u. 17. Legújabb képek árjegyzék ingyen és bérmentve. Alapítvány 1876. Telefons 13-76.

Angol bőrbutoripar
Bőrbutor szakmühelyek
KENDI ANTAL
Budapest, IV. ker. Semmelweis-u. 7. sz.

KÖHÖGÉS
rekedség es hurut ellen nincs jobb a **RÉTHY-féle peme'te'ucukorkáknál!**
Védőolajoknál azonban vigyázzunk és határozottan RÉTHY-tet kell kérjünk, mivel sok hasonlatos utásmás van. Az eredetinek minden egyes csomagjában rajta van a **RÉTHY** nev.
1 doboz ára 60 fill. Mindenképp kapható.

TÁTRAFÜRED
TÉLI GYÓGYHELY.
TÉLI SPORT
REMEK TÉLI KLÍMA.
5 1/2 km. BOBPÁLYA KORCSOLYPÁLYA
Téli tány: DECEMBER—MÁRCIUS
Prospektust küld a GRAND HOTEL IGAZGATÓSÁGA.

Ékszer. Ezüst. Óra.
Iparművészeti tárgyak, egyházi szerek gyári áron beszerzésre. Többésszempénz vagy angol rendszerű részletfizetésre is.
csász. és kir. udv. szállító **SÁRGA JÁNOS** ékszerész és műtővősné Budapest, IV., Kigó-tér 5. Kolozsvár, Mátyás király-tér 13.
Legszébb kivitelezésű ezüst-ékszerek grammmja munkával együtt 11 f. 13 f. táskák, szelencék, kanzárkosarak, 14 f. kávé, teás service, jout táskák, gabonák, gyümölcskosarak, csoportos táskák, jordinerek 15 f. Szabad megtekintés vételekényeszer nélkül. Szabott gyári árak. Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. Vidékre választékot készíttünk küldök.

MAGYARHON ELSŐ, LEGNAGYOBB ÉS LEGJOBB HIRNÖVŰ ÓRAÜZLETE.
Alapított 1847.
Brausweller János
Szegeden. Ca. és kir. kiadólagon szab. chronometer- és másórák a remontoir ingázóknak stb. stb.
ÓRAK, ÉKSZEREK 10-ÉVI JÓTÁLLÁSSAL RÉSZLETFIZETÉSRE
Képes árjegyzék bérmentve. Javítások pontosan eszközöltek.

A rheuma új gyógymódja.
Orvosi hölég-kész-lék vállalat.
Rheuma, köszvény, izmágyok, ideg- és szálak, idült csontbántalmak, ízületi gyulladások és rekonvaleszcsek esteiben páratlan hatás a hölég-kezelés. Kaphatók egész teste és külön minden testrésze. — A test egésze és minden lelemelen azaz alkalmával eddig el nem ért hölök. Minden kezelők pontosan működik. Elküldés előtt orvosi felulvuzgálat és orvosi használati utasítás.
Hatásos. Tartós. Olcsó.
Dr. Hofbauer Barna orvos, rendel. Bpest, Gyár-u. 24. Telefon 105-97. Kérjen prospektust.

Weszely István
Budapest, IV. ker., Váci-utca 9. szám.
Téli és nyári sportcikkek
nagy választékban.
A „Rehonory Columbus” korcsolyák és „Achilles bokaszíjak” főraktára.
„Les Alexander”, Mars, Herkules, stb. korcsolyák, Kerekas korcsolyák, Jégheolcey, Sportszánkók, Davosi Ródlit, Flexible Fleyer, Bobsleigh, Toboggan, Skeleton, Hó- és jég-sportszánkák, kertyük, Swaeterok, hócipők, Halina csizmak legjobb minőségben. Lawn-Tennis, Golf, Croquet, Football stb. Testedző szoba-tornaszerek. Árjegyzék bérmentve küldetik.

Az eredeti angol
“O'Sullivan's”
gummisarok
mindig volt és marad az elismert legjobb és legtartósabb gummisarok.
Egyszeri próba meggyőzi róla!
Kapható mindenütt.

HALTENBERGER
RUHAFESTŐ, VEGYISZ-TITO- ÉS GŐZMOSÓ-GYÁR **KASSA**
GYÁSZESZETBEN RUHÁKAT 3 NAP ALATT LEG-SZEBBEN FEST FEKETERE. ■ ALAPITVA 1810.

A SZŐKE SZÉP ASSZONY TÖRTÉNETE.

RUIRA MODERN MESÉJE.

Élt egyszer egy szőke szép asszony. Erről akarok mesét mondani.

A szőke szép asszony nem lakott kastélyban, ahogy ez már mesékben más szőke szép asszonyokkal megesik. Nem volt bíbor-bársonyruhás hercegnő, pedig a mesék szépséges hősnői azok szoktak lenni. Igen fiatal volt a szőke szép asszony, bérkaszányában lakott és boldog volt, ha selymet vagy zefírt vehetett, méterjét 1 koronáért.

Megérkezett a karácsonyest. A fenyőerdőket meglátogatta a halál és a szép szőke asszony is megülte az ünnepet. Mert nagyon szerette az ünnepeket ez az asszony, ez a ragyogóan kékszemű szőke szépség. A piczi udvari szoba asztalán fenyőfácska állott, zöld pompájú fenyőfácska, amely odaadta fiatal életét, hogy a szép asszonynak örömet szerezzen. A gyertyáscákák — olesó jószágok, párja egy fillér — vígan lobogtak és a fáska enyhé zöldje erdőillattal töltötte meg a szobát. Hogyne, hiszen örömet akart szerezni a szőke szép asszonynak, aki az asztalnál ült. Finom vonalú Madonnaféjét rá támasztotta két hófehér kezére. A szeméi me-reven és álmokat látva nézték a lobogó lángokat. Arra gondolt, hogy a láng elemészti a gyertyáscákákat és akkor vége minden ragyogás-nak. Arra gondolt, hogy a fenyőfácska örök-zöldnek látszó tülevelei egyszer majd kiszárad-nak és lehullanak és mert minden mulandó, egyszer majd az ő fiatalága és szépsége is el-tűnik. Így álmodott nyílt szemekkel. Egy mesé-nél nem szabad csodálni, ha elmondom az álmát. A szép szőke asszony csodaaajándékainak álmát.

Eljötték mind, hogy megajándékozzák a szőke szép asszonyt.

Először jött a lovag (minden mesében el kell a lovagnak jönnie). Tehát megérkezett a lovag. Erős pénzérelben ragyogott, hogy harezoljon szerelméért. Sok csatában harcolt, sokszor né-zett a halál szemébe és a szép asszony előtt meghajította vérel borított kardját, amint ezt a középkori krónikákban megszoktuk. És a szőke szép asszony gúnyosan, hidegen mosolygott. Még az arany vitézségi érem, a melyet díjak elengedésével adományozott egy fejedelem a lovagnak, sem imponált a szép asszonynak.

Szánakozón mosolygott, a mikor a második jött. Államférfi volt és éppen miniszter lett, Excellenciás titulusát ráakasztotta a kis fára, a melynek ágai annyira meghajoltak a súlyos teher alatt, hogy szinte letörtek. A szőke szép asszony korall-ajkairól gúnyos nevetés szakadt le: „És holnap megböstrülja az ellenzék, az-után mehet. Még csak tisztességes nyugdíjat sem kap. Ez mind futó, pillanatnyi ajándék a sorsnak” — mondta a szőke szép asszony és hangosan kacagott jól sikerült tréfáján.

Szerény, vérszegény arcú, reszkető ifjú kö-zeledett felé. Remegő kezeiben egy tálat tartott, ezen vépiros, forró szív feküdt. A költő szíve. Ezen annyira felbosszankodott a szép asszony, hogy ellökte magát a tálat. A szív leesett és a padlón elgurult a szoba egyik sarkába. Most kacagott a szép asszony, nagyon, nagyon mu-latságos volt a dolog. A szegény költő ott hagyta szívét a sarokban és tova lopódzkodott — szív-telenül. Így mondják a valóságban is, nemcsak a mesében: Ott maradt a szíve. Nevetve esen-dült fel mögötte a szép asszony hangja: „Itt felejtett valamit!” Nem mondta meg, hogy mit,

mert valószínűleg nem is tudta, hogy minék hívják a sarokban heverő vépiros valamit.

A szegény költő a folyosón beleütközött egy úrba, aki igazán nem illik bele egy mesébe. Talán eltalálták: bürzeáner volt a derék úr. Lassan odalépett a szőke szép asszonyhoz és átnyújtotta ajándékát. Nem igen fogják eltalálni, hogy mit. Egy üveg Diana-sósorszesz volt és egy doboz, a melyben Diana-puder, Diana-szap-pan és Diana-erme volt.

És szólott a kövér férfi:

— Szép szőke asszony, szépségednek, bájaid-nak varázsa elragadó, mint a rózsák, de elher-vad, akár a rózsák... Ez a csodaszer örökké megtartja szépségedet!

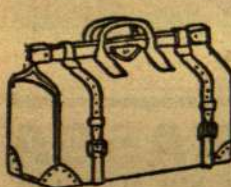
A szép asszony szeméi úgy ragyogtak, mint a zöld fászkán a gyertyák, a melyeknek párja egy fillér volt. Megint nevetett a szőke szép asszony, a boldogság, az öröm, az elragadtatás hangján és meghajította finomvonalú Madonna-fejét, hogy a bőkezű adakozó megesőkolhassa fehér nyakát, a mely az illatos csipkék közül vakítóan ragyogott ki.

... Ez volt a szőke szép asszony karácsonyi álma. És amint a mese mondja, ha meg nem halt, ma is él. Pedig igazán meghalt a szőke szép asszony, biztosan tudom. És a mikor bon-cszolták, észrevették, hogy nincs szíve és ennek helyére odatették a költő szívét, amely még akkor is ott feküdt a sarokban. De szép és ifjúságtól ragyogó volt a szőke asszony még a koporsóban is, mert a legdrágább volt neki a Diana-sósor-szesz, ifjúságának a titka, és Diana-puder, Diana-szappan, Diana-erme volt varázsos szépségének rejtélye.

EZ A VALÓDI
PALMA
KAUCSUK
CIPŐSAROK

Ügyeljünk
a
védjegyre

Az üzlet át-
kölözkö-
dése miatt
a legmérsékletesebb áron árusítunk ki.
Kiszárazás elősegítő áruk.
PAPEK JÓZSEF
cs. és kir. udv. szállító, bőrdand és
bőrőru készítő. Budapest, VIII.
Rákóczi-út 15. Telefon 63-39.

Anői divat terén **Szenzáció!**
Zoltán Dezső és Társa, női divat-
áruháza. Budapest, Váci-
utca 52. sz. Angol kisasszo-
nyok templomával szemben.

Estélyruhák, köpenyek, kosztümök, bluzok, pongyolák.
Szoliditás! Olcsóság! Elegancia!

A marokkói szultán

házi orvosa és a páncsai kir. követés orvosa Dr. med. S. Sanchez-
Coida Tangierben, a f. íja nekem, hogy a Rubiacitinin-nei csodás
eredményeket ért el. Minden életkorú egyének kérések azonnal, száma-
talan, elsőrangú bel- és külföldi tanár és orvosok érdeklődnek nagy mennyi-
ségű eredeti bizonylatot tart. Imazó broszúrát a Rubiacitinin-ről (né-
törv. védve), mely nyilatkozatok gyenge-egén lefert azonnal, állandó
és ártalmatlan hatást bizonyítják. Rubiacitinin idegessé-
gét és az idegrendszer egyéb meg-
betegedését is kiváló hatással. Az érdekes bro-
szúrát ingyen és bérmentve, zárt borítékban, csomagolás nélkül (és kote-
lezetők nélkül) küldi a chem. pharmaz. gyár:
KAESSBACH, ZABORZE 32. Ober-Schlesien.

30 millió korona
középszent nyert, ha vesz részre
Convert. Jelzős sorsjegyet a 5.60
Hatal Takarékpénztári sorsjegyet a 4.20
2 Erzsébet Sanatorium sorsjegyet a 2.30
Olasz vörös-kereszt sorsjegyet a 2.30
Már az első részlet befizetése után
azonnali játékjog!
Evente 15 huzás.
Legközelebbi húzás már decz. 27-én.
Főnyeremény 1 millió kor.
Magyar Bankgyűjtő R.-T.
Budapest, VI., Teréz-körút 27. sz.

JORGÓ JÁNOS
órás és kir. törvényszéki hites becsű. Óra-, ék-
szer-, arany- és ezüstáru-kivitel minden országba.
BÉCS, III., RENNWEG 75.
Kérje ingyen és bérmentve nagy árjegyzékemet pon-
tos-
tás-
Zenith, Omega, Billede, Audemars, Longines, Gari-
osa, szav. valódi antimagn. anker-órák, 45 köves
9 koronától feljebb. Műhelyek új órákra és javításokra.
Bármely kivitelű zsebórára 80 fillért új rugót teszek.

Kivonat az árjegyzékből:
Nickel-horgony-remonatör, színes lappal — K 3-25
Különleges lapos gavalier remonatör acélú
vagy nikkelt tokban, finom fém-lappal — e 4-80
(Népiesen Glória-éksz. fém anker-remonatör,
ezüstözött tokban, 3 fedellű — e 4-70
Valódi ezüst-cylindere-rem. — e 6-50
Vasúti precíz óra nikkelt tokban «Doxa» — e 11-50
«Jorgó» precíz óra legjobb és legsolidabb kivitelben 15
valódi rubintóval vagy ezüst-tokban — e 27-
«Jorgó» pontos óra nikkelt tokban — e 19-
Valódi ezüst-óriás óra — e 2-
Jó ébresztő óra nikkelt tokban — e 3-20
Új órára 85 cm. hosszú — e 12-
Mindem nálam vásárolt vagy javított óráért föltétlen
kezeeséget válllok. — Tűlkövetelés teljesen kizárva.

HELIOS

Automobil-forgalmi részvény-társaság
Budapest, V. ker., Bálvány-utca 12. szám.

Teherautomobil és személyautomobil fuvarozás.

RENAULT a világ elismerten legtekélyesebb márkája. A nemzetközi versenyek győztesei.

OPEL a legkiválóbb német gyártmány. A Prinz Henrik-túraút és az Ostende-Boulogne stb. nagy-
versenyek győztese.

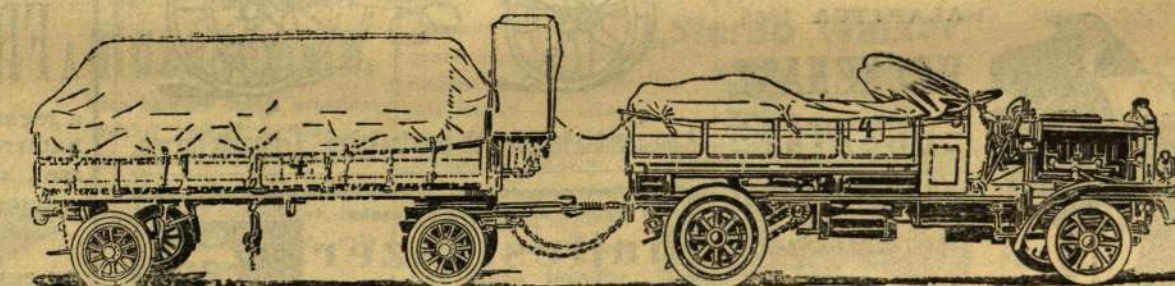
BÜSSING-teherautomobilok. A nemzetközi teherautomobil-versenyek győztesei.

BÜSSING-motoromnibusok. Legelőbb üzemű közlekedési eszköz úgy városban, mint vidéken.

A hadügyi kormány

:: :: pártolja a teher automobilok, illetve motorvonatok meghonosítását, mert a bevőnek :: ::

4000 korona szubvencziót és 5 vagy 6 éven át 6000 korona üzemdíjat fizet,
összesen tehát 10.000 koronát.

A szubvencziós típusú Büssing automobilvonat.

Michelin és Continental
pneumatik raktár.

Tágas garage.

Mindennemű autó-
kellékek s alkatrészek.

Modern javító-műhely
elsőrendű szak-
munkásokkal.

Gépkocsik teljes üzem-
ben tartása évi
átalányért.

A szubvencziós vizsgaversenyut

alkalmával 5000 kilogramm hasznos súllyal, több mint 2000 kilométer uton Wientől
Magyarországon, Szilézián, Morvaországon, Csehországon, Felső-Ausztrián,
:: :: Stájerországon át vissza Wienbe, két :: ::

BÜSSING tehervonat

a szubvencziós feltételek pontos betartásával úgy a SIKON, mint a HEGYEKRE csekély
:: :: benzinfogyasztással, minden segítség és javítás nélkül első helyen vezeteti. :: ::

☛ Telefonon (73—65 és 91—57) a kocsik bárhová megrendelhetők. ☛

MAGYAR FÉM ÉS LÁMPA- ÁRUGYÁR RÉSZV.-TÁRS.

Dus választék légszesz-, villamos- és petró-
leum-világítótetekben, a leggyorsabb ki-
vétel a legpazarabbig.

királyolaj

biztonsági petróleum.

FÉM-DISZMŰTÁRGYAK.

Raktárak

Budapestben:

II., Szilágyi Dezső-tér 3.
V., Erzsébet-tér 16.
VII., Erzsébet-körút 19.
VIII., Üllői-út 2. szám,
(a Kálvin-tér sarkán.)

KOLOZSVÁR: Mátyás király-tér.
DEBRECEN: Piac-utca.
POZSONY: Lőrinczkapu-utca.

ÓRÁK, ÉKSZEREK

ezüstművek, china-ezüst dísz tárgyak
kizárólag legfinomabb minőségben gyári áron beszerezhetők.
Legújabb angol rendszerű
részletfizetési
módozatok mellett is.
REICH MÓR és FIA
ékszerkészítők és óráskok
SZEGED 8.
Képes árjegyzék ingyen és bérmentve.

ALAPITVA 1865.

HECKENAST

=GUSZTÁV=

ZONGORATERMEI

Bpest, csakis Gizella-tér 2.

Telefon.

IBACH-ZONGORÁK

egyesült képviselők.

IBACH-zongorát játszanak és ajánlanak:
Backhaus, Dohnányi, Pugnol, Alice Ripper, Sauer, Stefaniy stb.

Rozsnyay vasas china bora

igen hatásos vérszegénység, sápkór, neurasthenia
eseteiben. Egy 1/2 literes
üveg ára 3.50 korona.

A Rozsnyay-féle
vasas china bor
egyike a legelterjedtebb
és leghatásosabb gyógy-
boroknak. A külföldi ké-
szítményeket felülmúlja.
Vérszegényeknek külö-
nösen ajánlható. Kap-
ható minden gyógyszer-
tárban és a készítőnél:

Rozsnyay Mátyás gyógy-
szertárban Aradon, Sza-
badsg-tér.

Zongorázik Ön?

3 K havi előfizetés mellett a legújabb és legjobb zeneműveket kölcsönöz vidékre is.

ORSZÁGOS HANGJEGYKÖLCSONZÓ-INTÉZET

Budapest, VI., Andrassy-ut 47/B. Tessék tájékoztatást kérni.

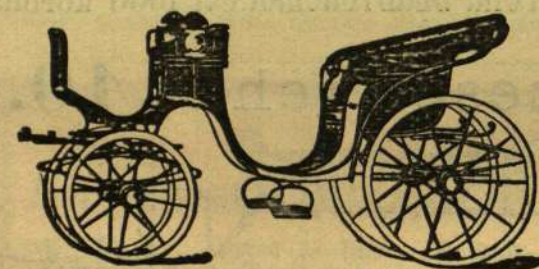
Margit-crème

a főrangú hölgyek kedvenc szépség szere, az egész
világon el van terjedve. Páratlan hatása szerencsés
összeállításában rejlik, a bőr azonnal felvési és ki-
váló hatása már pár óra lefolyása alatt észlelhető.
Mivel a Margit-crème utánozók és hamisítók, tessék
eredeti védjeggyel lezárt dobozt elfogni, mert csak
ilyen készítményért vállal a készítő mindennemű
felelősséget. A Margit-crème ártalmatlan, zsírtalan,
vegyszermentes, a mely a külföldön általános
felhasználást keltett. Ára 1 K. Margit-póder 70 fill.
Margit-póder 1 kor. 20 fillér.

Gyártja Földes Kelemen laboratoriuma Aradon.
Kapható minden gyógyszer-, illatszer- és droguár-üzletben.

Kocsiárucsarnok

Budapest, IX., Köztelék-utca 4.

A monarchia legnagyobb kocsiárucsarnoka. Árjegyzék ingyen.

A legjobb és legbiztonságosabb hajfestőszer

A Czerny-féle Tanningene
Évekig elterjedt, soha nem fog. Ára 5 korona.
Lévelem: Wien, XVIII., Karl Ludwigstr. 4.
Raktár: I., Maximilianstrasse 9.

Szépsége

sokkal tovább tart, ha állandóan
Czerny-féle keleti Rozsnyayt használ. Az ára 2 kor.
A hozzávaló Balsamszappan 60 fillér.

A Czerny-féle Osan

a legjobb a fogaknak és a szájaknak.
Osan-szájvíz 1 korona 80 fillér, Osan-fogpor 90 fillér. — Kapható
gyógyszertárakban, drogeriákban és illatszerárakban.

Homok, kavics,

bányakulladékok stb. legelőnyösebben
lesz értékesítve,
ha cementtel keverjük és falazókép-
vázat, ártímböket, tetőcserepeket,
járdaalapokat, csöveket stb. készí-
tünk belőle:

Dr. GASPARY-féle
gépek és
formák.

Dr. GASPARY & Co. gépgyára, MARKRANSTADT

228. sz. bro-
súra ingyen.

Kérjük gyáru-
nkat megilletni.

Lohr Mária (Kronfusz)

Gyár és főszék: A főváros első és legrégibb
VIII., Baross-u. 85. esipkötésztítő, vegyíztisztító
és kelmefestő gyári intézete.
Fiók: II., Fő-utca 27. IV., Eszék-ut 8. IV., Kecskenéti-
utca 14. V., Harmad-ut 4. VI., Tere-ut
39. VI., Andrassy-ut 16. VIII., József-körút 2.

AZ ÖNMŰKÖDŐ

FROMMER PISZTOLY

A SZAKÉRTŐK
ZSEBPISZTOLYA.

Kilencz lövetű.

7'65 mm. kaliberű.

A FROMMER PISZTOLY

a legmagasabb körök hordják és az a m. kir.
határrendőrség, az államrendőrség, az erdés-
zet, a posta- és távírdszolgálat, valamint
számos városi rendőrség rendszeresített szol-
gálati fegyvere.

Az egyedüli pisztoly a világpiacra, a mely-
nek csőve lövés közben épp olyan erősen és meg-
bízhatóan van elzárva, mint a legújabb katona-
puskáké, tehát a lövőnek

a legnagyobb biztonságot

és a legkínzóbb lövés eredményt nyújtja
és emellett kényelmesen zsebben hordható. Négy
szerez biztosítja van legtekélyesebb kivitelben.
Félkézzel kényelmesen felhúzható és bármikor le-
ereszthető kútkasa.

Minden részében teljesen kicserélhetően
gépmunkával készíti a

FEGYVER- ÉS GÉPGYÁR R.-T.

BUDAPESTEN.

Kapható a bel- és külföld minden jobb
fegyverkereskedésében.

Különbféle nyelvű leírás kívánatra díjmen-
tesen rendelkezésre áll.

Nagy képes fény-
kép- és optikai ár-
jegyzék kívánatra
nyílen és bérmentve

AUFRECHT ÉS GOLDSCHMIED UTÓDA

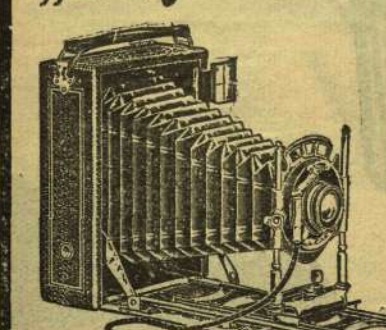
ELEK és TÁRSA r.t.

Budapest, IV., Károly-körút 10. szám.

Szállítjuk árfe-
melés nélkül
kényelmes havi
: lefizetésre.

Külön kikötés esetén, a meg nem felelő áru, 3 napon belül sértetlen állapotban minden kötelezettség nélkül visszaküldhető.
Fenti feltételt az egyetlen biztosítéka az előnyös vásárlásnak, úgy ár mint minőség tekintetében.

„Lilly” női reticule-kamara.

6x9 lemez és filmsomaghöz,
kettős kihuzat.

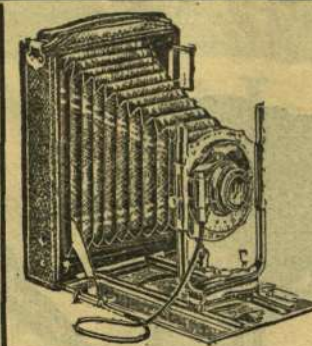
Legfinomabb bőrthuzat.

Legújabb Migdet-zár pillanat-
és időfelvételre.

Iris fény szabályozó. — Klugró
kereső, függőleges és hosszfel-
vételre. — Fémrészek fino-
man nikkelezve.

Sz.	Ár	3 dupla kazettával	13x18	Havi részlet	18x24	Havi részlet
123. sz. Extra Rip. Ap. náttal	f: 8	K 78.—	4.—	4.—	4.—	4.—
124. sz. Extra Rap. Apl. náttal	f: 7	K 81.—	4.—	4.—	4.—	4.—
3 fémkazetta tokban		K 6.—				
1 filmsomag-kazetta		K 7.50				

Havi részlet K 4.—

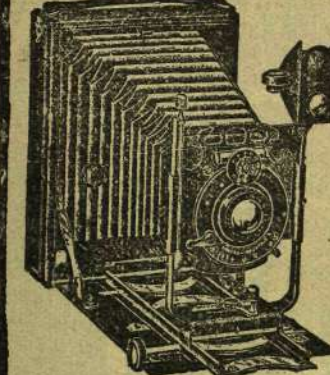
Ujdonság! Ujdonság!

„Hungaria” klappkamara.

Legújabb Vario zár, idő- és pillanatfelvételre 1/125, 1/250, 1/500
másodperc. Ibsa Sector-zár, idő- és pillanatfelvételre szá-
bályozható 1/100 másodpercig. — Iris fény szabályozó. — Kettős
kihuzat hajtó csavarral a hátsó lencse használatára. — Fino-
man mintázott bőrthuzat. — Fémrészek finoman nikkelezve.
Kettős kihuzat. 9x12 cm. lemez és 8x10 1/2 cm. filmsomaghöz.

Ár	3 fémkazettával tokban	Fény- erő	Gyújtó- távoág	Vario autom. zárral K	Havi részlet	Uso-Sek- tor zárral K	Havi részlet
100 sz. Rodenstock Extra Rap. Apl.	f: 7.7	135	78.—	4.—	90.—	4.—	4.50
101 sz. Rodenstock Hemi anastigmat	f: 7.2	135	85.—	4.—	95.—	4.—	5.—
102 sz. Rodenstock Tripl. Anast. Trynar	f: 6.8	150	90.—	4.—	100.—	4.—	5.—
103 sz. Rodenstock kettős „Eurytar”	f: 6.8	135	100.—	5.—	110.—	5.—	5.50

3 külön kazetta tokban 6.— K, 1 filmsomag-kazetta 8x10 1/2 cm. 8 50 K, 1 filmsomag-
kazetta 9x12 cm. 9.— K, 1 elegáns váltótáska 7.— K.

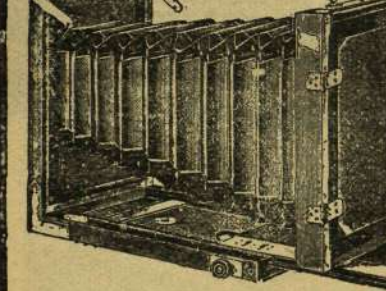

Laposkamara „Globus”

Nagysága ca. 3.5x12x15.5 cm., súlya ca. 800 gr.
9x12 lemez és 8x10 1/2 filmsomaghöz. Leg-
finomabb bőrthuzat. Ibsa vagy Koilos zár. Iris
fény szabályozó, forgatható briliáns kereső vízszint-
mérővel függőleges és hosszfelvételre. Kettős
kihuzat a hátsó lencse használatára.

3 külön kazetta tokban
1 filmsomag kazetta
1 váltótáska

6 — 10 50 15 —
8 50 11 50 11 50
7 — 11 50 13 50
Fizetendő 20 egyenlő havi részletben.

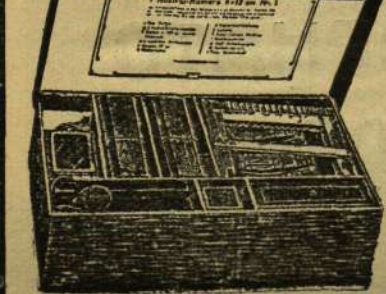

„Hungaria” utazókamara.

Ezen kamara valódi amerikai
díszből készült, homályosan
fényezve, kettős kihuzattal, a
forgatható kupalaku fújtató
bőrsarkokkal van ellátva, ket-
tős fogas hajtócsavar, erős
fémvereték.

Sz.	Ár	3 dupla kazettával	13x18	Havi részlet	18x24	Havi részlet
111	Zár, objekt. és állvány nélkül	70.—	3.50	90.—	5.—	5.—
112	Redőnyzár, állvánnyal Rodenst.	125.—	6.—	170.—	8.50	8.50
113	Extra rap. Apl. f: 7.7	160.—	8.—	218.—	11.—	11.—

Rodenstock Eurytar f: 6.8

„HUNGÁRIA” felszerelés.

Teljes felszerelés, legfinomabb áthuzatu
klapp-dobozban, pontos beosztásokkal.
Tartalom: 1 tot. lemez, 1/4 l. Hydrochi-
non előhívó, 100 gr. fixáló, 1/4 l. fix-
föld, 1 mérő 50 gr., 2 lemeztartó, 3
máchoseze, 1 lámpa, 1 másoló keret, 1
száritó állvány, 12 lap celloidin papiros,
10 karton, 1 tubus ragasztó.

Ár:

6x9 cm. K 14.— 9x12 cm. K 15.—
10x15 cm. K 20.— 13x18 cm. K 25.—
18x24 cm. K 32.—

„Hungaria” fémmállvány.

Egy rántás, egy csa-
vány, egy forgatás,
egy tolás elegendő az állvány felállításához és újabb való állásához.
5 rész hosszú nyitva 124 cm. összehúzva
32 cm., súlya 600 gr. lapos fejjel K 24.—
6 rész hosszú nyitva 120 cm. összehúzva
29 cm., súlya 700 gr. lapos fejjel K 26.—
5 rész magassága 150 cm., súlya
800 gr. gömbölyű fejjel K 24.—
4 rész magassága 126 cm., súlya
540 gr. gömbölyű fejjel K 15.—
4 rész leemelhető és forgatható
fejjel K 18.—
Finom tok, valódi bőrből K 4.—

Hensoldt prizmas látcsövek.

„Stereo Walker” Mechanika:

Fokozott fényerő na-
gyobb olaktívek alkal-
mazása által. Kiszélesí-
tett látókör új ortho-
scop okulárokkal, meg-
gátolva a képek a szék-
lek felé való eltorzu-
lását. Az egész látókörre
kiterjedő éles látása a
plasztikus kidombor-
dó képek.

Térfigat és súly tetem-
sen kisebb. Fokozott
szilárdság. Főtest és izü-
let egy darabból öntve.
Időjárattól védett, por
és nedvesség behatolása
kizárva.
Éles látásra való be-
állítás.

„STEREO WALKAR“	Na- gyítás	Ára K	Havi részlet	HENSOLDT „STEREO“	Na- gyítás	Ára K	Havi részlet
	6x	170.—	8.50		6 vagy	145.—	7.50

„STEREO” katonai látcsövek, különösenálló képességgel erős használat és idő-
járás ellen. — Stereo katonai modell sárga tokban öv-kengyel, 6 vagy 8-szoros na-
gyítás 145 korona. Havi részlet 7 korona.

MEGRENDELESI IV.

AUFRECHT ÉS GOLDSCHMIED utóda
ELEK és TÁRSA R.-T.-NÁL
BUDAPEST, IV., Károly-körút 10. szám.

Ezennel megrendelem az alanti árut korona értékben, fizetendő
..... koronán havi részletekben Budapestben Elek és Társa R.-T.-nél. Három havi
részlet elmulasztása az egész számla összegét azonnal esedékesé teszi. Teljes ki-
fizettség tulajdonjog fontartva.

Jegomban áll az árut 3 napon belül sértetlen állapotban visszaküldeni.

Fizetendő Budapestben	kor.	fillér

Lakhely:

Kelöl:

Név és foglalkozás:

A LEGSÖTÉTEBB AFRIKÁBAN IS

IMÁDJÁK MÁR

KAPHATÓ MINDENÜTT.

A "DIANA" SÓSBORSZESZT.

Franklin-Társulat nyomdája. Budapest IV., Egyetem-utca 4. sz.

53. SZ. 1911. (58. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ
HOITSY PÁL

BUDAPEST, DECEMBER 31.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11.
Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.Egyes szám
ára 40 fillér.Előfizetési
feltételek:

Egész évre	— 20 korona.
Félévre	— 10 korona.
Negyedévre	— 5 korona.

A «Világkrónika»-val
negyedévenként 1 koronával
több.Külföldi előfizetésekhöz a postailag meg-
határozott viteldij is csatolandó.

BOLDOG ÚJ ÉVET. — Balogh Rudolf felvétele.